

YOZGAT KÜLTÜRÜ

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

Hazırlayan:

Mehmet GEVREK

Yönetici:

Doç.Dr.Bülent YORULMAZ

K.K.T.C

**Yakın Doğu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü**

Mezuniyet çalışması olarak sunulmuştur.

YOZGAT SAAT KULESİ

Yozgat Saat Kulesi

1897 Yılında Belediye Başkanı
Ahmet TEVFIKZADE Tarafından
Yozgat'lı ŞAKİR USTA'ya yaptırılmıştır.

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO:

Atatürk'ün Yozgat Hakkındaki Görüşleri:	5
10 YIL SONRA İKİNCİ GELİŞ	6
TARİH BÖLÜMÜ	7
1- ESKİ DEVİRLERİ:	7
2- 1071 MALAZGİRT SAVAŞ'INDAN SONRAKİ DEVRE:	7
3-YOZGAT VE ÇEVRESİNE YERLEŞEN OĞUZ BOYLARI VE YAŞADIKLARI YERLER:	8
ERMENİ MESELESİ ve YOZGAT'TA ERMENİ FAALİYETLERİ	9
ÇAPANOĞLU İSYANI:	14
YOZGAT İLİNİN KELİME ANLAMI	21
YOZGAT'IN KURULUŞ EFSANESİ	21
KÜLTÜR BÖLÜMÜ	22
GÜZEL VE ŞİRİN İLİMİZ YOZGAT	22
İLİN FOLKLOR ZENGİNLİKLERİ	23
HALK OYUNLARI	23
YÖRE TÜRKÜLERİMİZ	24
MANİLER	25
AĞITLAR	26
ATASÖZLERİ	27
DÜĞÜN GELENEKLERİMİZ	28
Güzel Yozgat'ımızın manevi sembolleri	28
AHMET ŞEVKİ ERGİN EFENDİ	28
(Seyhzade)	
HÜZNİ BABA'NIN DEYİŞLERİ - (YOZGAT DESTANI)	29
AGAĞ EFENDİ	32
EMİRCİ SULTAN	32
COĞRAFYA BÖLÜMÜ	34
İl Merkezi Yozgat	34
YOZGAT İLİNİN KOMŞU İLLERLE SINIR UZUNLUĞU - UZAKLIĞI	35
JEOLojİK YAPI	36
İKLİM	40
BİTKİ ÖRTÜSÜ	40
NUFUS VE YERLEŞME	41
CUMHURİYET DÖNEMİ YOZGAT NÜFUSU	42
YERLEŞME	43
YOZGAT EFSANELERİ	48
YOZGAT'TA KONUŞULAN ATASÖZLERİ ve MAHALLİ KELİMELER	49
TÜRBELER,KÜMBETLER VE KÖPRÜLER	53
YOZGAT YEMEKLERİ	56
YOZGAT İLİ İLÇELERİ:	57
ÇAYIRALAN	57
ÇEKEREK	58
KADIŞEHİRİ	58
SARAYKENT	58
SARIKAYA	58
ŞEFAATLİ	59
YENİFAKILI	59
YİMPAS YOZGAT SPOR	60
KAYNAK	63

YİMPAŞ YOZGAT SPOR

“ÜNLÜ SÜVARİLERİ HARP MEYDANLARINDA KAHRAMANCA DÖVÜŞEN
TÜRK YİĞİTLERİNİN HARMAN OLDUĞU DİYAR,BOZOK YAYLASININ
ÇOCUKLARI VAR OLUN.”

3 Şubat 1934 M.Kemal ATATÜRK

YOZGAT

Atatürk'ün Yozgat Hakkındaki Görüşleri:Atatürk, Yozgat' ta tek bir doktor bulunduğunu öğrenince: İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerdeki doktorları, bütün milletin hayatı ve sağlığı ile ilgilendirmek çarelerini bulmalıyız, dedi.

Atatürk'ün 29 Ağustos 1924'te Afyon'dan başlattığı Sonbahar Yurt Gezisi Marmara'dan Karadeniz bölgesine, buradan Doğu Anadolu'ya uzamıştı. Atatürk, Kayseri, Yozgat, Kırşehir'den sonra Ankara'ya dönüyordu.

15 Ekim 1924 yağmurlu bir gündü. Atatürk o gün Kayseri'den Yozgat'a geçecekti. Yozgat Valisi Aziz Bey, konukları almak üzere, Kayseri'ye kadar gelmişti. Yağmur dinse mesele yoktu, hemen hareket edebilirlerdi. Ne var ki, yıllardır böyle bir yağmur görülmemişti. Bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Yozgat'a Yerköy'den sonra otomobillerle gidileceği için yollardan endişe edenler vardı. Azmi Bey:

- Yozgat büyük kurtarıcıyı bu gün bu gece aralarında göremezse gözüne uyku girmez. Hareket edelim, dedi. Öğleden sonra hareket ettiler. Gece geç vakit Yozgat'a girdiler.

Karşılama töreni yapılmaması istendiği halde o gece yediden yetmişe Yozgat ayaktaydı. Hem de yağmur altında... Gündüz beklemişler, akşamdan sonra geleceğini öğrenince dağılmamışlardı. Herkesin elinde bir fener vardı. Meydana koca bir ateş yakmışları. Birkaç yüz atlı şehrin dışında Atatürk'ü karşılayacak, Hükümet Konağı önüne gelecekti. Öyle oldu. Bir ışık seli Yozgat'a aktı.

Atatürk, eşi Latife Hanım ve arkadaşları, geceyi Vali Konağı'nda geçirdiler. Ertesi gün, 16 Ekim 1924 sabahı Atatürk, doğruca Valilik makamına gitti. Burada heyetler bekliyordu. Memur, öğretmen, tüccar, esnaf, herkesin, her kuruluşun dilekleri, Yozgat'a yol, hastaneye doktor talep ediyorlardı. Demiryolunun Yerköy'den ya da başka bir yerden Yozgat'a kadar gelmesini istiyorlardı. Koskoca Yozgat Hastanesinde doktor olarak 1 operatör vardı. İlçelerin hiçbirinde doktor yoktu. Atatürk, yanındaki milletvekillerine dönerek:

- İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerdeki doktorları bütün milletin hayatı ve sağlığı ile ilgilendirmek çarelerini bulmak zorundayız. Bu böyle olmaz dedi (1).Belediyeye gelirken,yüz kadar kurban kesilmişti. Bunca savaşlar görmüş,ön saflarda çarpışmış Atatürk,kan görmeğe dayanamazdı. Halkın iyi niyetli inancını kırmamak için ses çıkarmaz,ama kurban kesilirken başını çevirirdi. Bugün de öyle oldu. Belediyede şehrin sorunları üzerinde görüşmeler yaptı. Yozgatlılar,o günlerde yeni açılan İş Bankası'nın bir şubesinin Yozgat'ta açılmasını istiyorlardı. Bu sırada Yozgatlı kadınlar,Latife Hanımla sıkı

bir dostluk kurmuşlardı. Aralarında bir toplantı yaparak Latife Hanım' ı davet ettiler. Uzun uzun görüştüler. Sonrada Latife Hanım' a:

- Milletin hayatı ve sağlığı ile ilgilendirmek çarelerini bulmak zorundayız. Bu böyle olmaz dedi (1).Belediyeye gelirken,yüz kadar kurban kesilmişti. Bunca savaşlar görmüş,ön saflarda çarpışmış Atatürk,kan görmeğe dayanamazdı. Halkın iyi niyetli inancını kırmamak için ses çıkarmaz,ama kurban kesilirken başını çevirirdi. Bugün de öyle oldu. Belediyede şehrin sorunları üzerinde görüşmeler yaptı. Yozgatlılar ,o günlerde yeni açılan İş Bankası'nın bir şubesinin Yozgat'ta açılmasını istiyorlardı. Bu sırada Yozgatlı kadınlar,Latife Hanımla sıkı bir dostluk kurmuşlardı .Aralarında bir toplantı yaparak Latife Hanım' ı davet ettiler. Uzun uzun görüştüler. Sonrada Latife Hanım 'a:

- Gazi Paşa bizim babamızdır. Kaç-göç tanımayız. Bizi Ona götür,ziyaret edeceğiz,elini öpeceğiz. Kadınların içtenlikle söyledikleri bu dileklerini Latife Hanım yerine getirdi. Birlikte Atatürk'ü ziyaret ettiler,bilişip görüştüler. Atatürk o gece de Yozgat'ta kaldı. Gece yapılan fener alayını izledi.17 Ekim 1924 sabahı saat 8'de de Yozgat'tan ayrılarak Kırşehir'e hareket etti.(2)

10 YIL SONRA İKİNCİ GELİŞ

Şaşılacak bir rastlantıdır ki,Atatürk,10 yıl sonra Yozgat'a ikinci defa geldiği zaman,yine yağmurlu,karlı bir gündü. Atatürk,1 Şubat 1934'te yine bir yurt gezisine çıkmış,geziye önce Kırşehir'den başlamıştı. Geceyi Kırşehir'de geçirdikten sonra ertesi akşam Yerköy ' e gelmiş,o geceyi de trende geçirmişti.3 Şubat 1934 sabahı,hava yağmurlu,karlıydı. Ne var ki,Atatürk'ün Yozgat'a geleceğini öğrenen Yozgat Valisi Bekir Sami (Baran),Çiçekdağı'nın Demirli köyüne kadar Yozgat'a ulaşan yolu açtırmış,karları temizletmişti. Yerköy'den Bekir Sami ile birlikte otomobiline binen Atatürk,bir iki kez otomobilin çamura saplanmasına rağmen öğleye doğru Yozgat'a geldi. Yolda ,150 atlı,konukları karşılamıştı. Yozgat' ta binlerce insan,yağan karın altında bekleyordu. Atatürk saat 16:30 da Yozgat'a geldikten sonra,önce Hükümet Konağı'na uğradı. Soba başında yorgunluk kahvesini içti. Daha sonra,Askeri Mahfeli ,Halkevine ve Belediye' ye geldi. Belediye ' de yapılan toplantıda şehrin imarı konusundaki çalışmaları inceledi. Vali'nin başkanlığı altında bir "imar ve kalkınma" komisyonu kurulmasını,hazırlayacakları raporun kendisine gönderilmesini emir verdi.(3) Belediye' den sonra Lise' ye gelen Atatürk,burada derslere girdi. Öğretmen ve öğrencilere tarih konusunda sorular yöneltti. Geceyi Vali Konağında geçirdi. Gece yapılan fener alayında İlköğretim Müfettişi Osman Turgut heyecanlı bir konuşma yaparak:(Ne mutlu Türk Milletine ki senin gibi kahraman ve cesur bir oğlu var. Gazi! Sen,milletimizin iligine öz,benzine kan verdin...) diye seslendi. Ertesi gün,yine soğuk ve yağmur vardı. Sabahleyin Yozgatlılara veda ederek,Vali ile birlikte Yerköy'e hareket etti. Yolda,valiye teşekkür etti. Baranlı dağlarına gelindiği sırada,durmadan yağın yağmuru göstererek (Sen Baran' sın) dedi. Baran (Şahika) (Yağmur) demekti. Sonra ,8 Şubat 1934 tarihli bir mektupla Valiye (Baran) soyadını verdiğini bildirdi. Bu mektup gazetelerde yayınlandı.(4)

- (1) R.C.Gazi Mustafa Kemal Paşa' nın sonbahar seyahatleri ,Ankara,1341
- (2) 17 Ekim 1924 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi.
- (3) 3-4 Şubat 1934 tarihli Cumhuriyet gazetesi.
- (4) Cumhuriyetin 50.yılında Kırşehir,Ankara,1973,9 Şubat 1934 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesi.

TARİH BÖLÜMÜ

1- ESKİ DEVİRLERİ:

Yozgat İli; Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Aligar höyüğünde 5000 sene öncesine ait eserler bulunmuştur. Yozgat il toprakları Anadolu'da ilk siyasi birliği kuran ve Anadolu'da tarih devrinin başlangıcını sağlayan Hitit'lerin sınırları içerisinde en kalabalık yerleşim merkezlerinden biriydi. M.Ö. 2000 - 1500 yılları arasında kurulan ve merkezi Yozgat sınırları içerisindeki Hattuşaş olan Hitit'lerin hakimiyetinden sonra yöre M.Ö. 1200'lerde Deniz Hakları istilasının ardından Frig'lerin hakimiyetine girdi. M.Ö. 7. yüzyıl başlarında Kimmer'lerin saldırısına uğradı. M.Ö. 6. yüzyılda Lidya Krallığına bağlandı. Aynı yüzyılın ortalarında Pers'ler, M.Ö. 4. yüzyılda da Makedonya'lılar tarafından ele geçirildi. M.Ö. 3. yüzyılın başlarında güney kesimi kısa bir süre Kapadokya Krallığının hakimiyetinde kaldı. Daha sonra Anadolu'yu istila eden göçebe Kelt kabilelerinden Galat'ların yerleştiği Galatya'nın bir parçası oldu. M.Ö. 2. yüzyıl başlarında kurulan Galatya Krallığı bir süre Pergamon (Bergama) ve Pontus Krallıklarına bağlı kaldıktan sonra M.Ö. 85'te Roma'nın korumasına girdi. M.S 395'te Roma İmparatorluğu ikiye bölününce Anadolu, Doğu Roma (Bizans)'ın payına düştü. İslam orduları ve Sasani'ler zaman zaman Bizans elindeki bu bölgeye akınlar yapmışlarsa da bölgeyi devamlı olarak tutamadılar.

2- 1071 MALAZGİRT SAVAŞI'NDAN SONRAKİ DEVRE:

Bozok çevresinde Türk - İslam izleri 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra başlar. Tahrir Defterlerinden 24 Oğuz boyunun 21'inden değişik oranlardaki Türkmen boyları Anadolu'ya gelmiştir. Salur, Eymür ve Karkın'lılar Anadolu'nun iskanında birinci derecede rol oynamışlardır. Kayın, Anadolu'nun fethi ve iskanında, Beydilli ve Bayındır boyları da Anadolu'ya yerleşmede önemli görevler yapmışlardır. Oğuzlar, göçtükleri yerlere her sosyal birimden insanların yanında, kültür unsarlarını da taşıdılar. Bozok bölgesi, önemli kervan ve ticaret yollarının geçtiği bir yerdi. Emirci Sultan'ın Osman Paşa Tekkesi bu yollardan biri üzerinde bulunuyordu. zaviye, Kayseri ve Kırşehir'den Amasya'ya giden yol üzerindeki bir konak noktasıydı. Yasevi şeyhi Emirci Sultan'ın 1204'lerde Bozok'a gelerek, Keçikırana (Osmanpaşa) yerleşip irşada başladığı, bu bölgede 16. yüzyılda da "Osman Paşa Tekkesi" adıyla bir zaviye kurulduğu anlaşılmaktadır. Salmanlı ve Danişman köyleri, Danişmend'liler zamanından kalma tarihi köylerdir. İlimizde Selçuklu'ların izleri

12. yüzyıldan itibaren görülür. Bir ara Danigmendoğulları'nın hakimiyetine giren bu bölge, 1175'den sonra Anadolu Selçukluları'nın eline geçmiştir. 1243 Köseadağ Savaşı'ndan sonra İlhanlılar'ın kontrolüne giren bölge Anadolu Selçuklu Beylikleri döneminde Eretna Beyliği'nin, 1381'den sonra da Kadı Burhaneddin Devletinin eline geçti. 1398'de Kadı Burhanettin öldürülünce Yıldırım Beyazıd bu bölgeyi aynı tarihte Osmanlı Devleti sınırlarına kattı. Timur Han 1402 - 1403 senelerinde Yozgat ve çevresini ele geçirdi. Timur Han Anadolu'yu terk ederken, 1256'dan itibaren bu bölgeye yerleşen Karatatarlar'ı Türkistan'a götürmeye karar vere- rek 1404'de bunların tamamını zorla alıp götürmüştür.

3-YOZGAT VE ÇEVRESİNE YERLEŞEN OĞUZ BOYLARI VE YAŞADIKLARI YERLER:

Karatatarlar'ın Bozok bölgesinden gitmesi sonucunda bölge, Sivas'ın güneyinde ve Kayseri'nin doğusunda (bilhassa Uzunyayla) yaylaya Dulkadirli Türkmenleri tarafından iskan edilmiştir. 15. yüzyılda Yozgat ve komşu mahallere yerleşen, Bozok adıyla anılan oymaklar ve yerleşik leri bölgeler şöyledir:

a. Kızılkocalu: Topluca yaşadıkları yer; Yozgat, şefaati, Yerköy ve Musabeyli ile çevrili saha olup, Elmahacı, Musa Beglü, Aziz Beglü, Yusuf Abtal, Dokuz, Hasancı gibi obalarla Topaç, Erkekli ve İğdeli gibi ekinlikler de bu sahanın içinde bulun- maktadır. 1529 - 1530 yıllarında küçük bir köy olan Yozgat da bu sınırın içindedir. Ayrıca, Baltı Saray, Yassı Kışla, İğde Kışla, Arık Asan, Ağaça Saz, Dere Kışla, Köse Yusufu, Ali şarlu, Sekilü, isa Hacılu ve Köşler de bu oymağa bağlı olanların yerleşip isim verdikleri yerleşim birimleridir.

b. Salmanlu: Bu oymak Yozgat'ın batısında bulunan Salmanlı'da yerleşmiştir.

c. Ağaçalı: Bu oymak Karadere'de yaşamaktaydı. Bu bölgede tamamen Ağaçalı'larca doldurulmuş, Aşağı Kanak da bu boya mensup kişilerce iskan edilmiştir. Ayrıca Sokun, Emlak, Karça, Alilü, Hacılar, Hamzalı, Haşer, çakır ve Cedük'te de Ağaçalı obaları bulunmaktadır.

d. Çiçeklü: Bu boy Boğazlıyan çevresinde oturmaktaydı.

e. Zakirlü: Bu oymak Sorgun civarında yaşamakta ve Yayla Hacılu, Ramazanlu, Orhan Hacılu, Emir Cazili ve daha bir çok obalara ayrılmaktadır.

f. Mes'udlu: Bölgenin en eski oymaklarından. Buna rağmen pek fazla nüfusu olmayan oymaklardan meydana gelmiştir.

g. **Ağça Koyunlu:** Bunların kalabalık bir kısmı Gedük'te bir kısım obaları da Kara Dere'de yaşamaktadır.

h. **Kavurgalı:** Yozgat'ın doğusunda kendi adını taşıyan Kavurgalı Köyü ve çevresinde yaşamaktadırlar.

i. **Demircülü:** En tanınmış obaları, Sarım Beglü olup Merkeze bağlı Sarımbey bu obanın adını taşımaktadır.

j. **Şam Bayadı:** Bunlar Bozok'un sınırları içinde bulunan o zamanki ismi Gedük olan şar Kışla'da yaşamaktadırlar. Bunlar kış aylarını Halep civarında geçirdiklerinden şam Bayadı adını almıştır.

k. **Söklen:** Yurtları Yukarı Kanak olup, burada bulunan; Ayrancı, Yağmur Kışlası, Kümber Kışla, Karaca Üyük, Akarca, Arpalık, Küpeli, Karaevli Kışlası, Dere Yağsın, Alembeg Kışlası, Emirbeg Kışlası, Baraklı, Akbenlü, çukurviran ve ekinliklerde 1542 - 1543 yıllarında 33 obaya ayrılmış bir halde yaşıyorlardı.

l. **Hisar Beglü:** Yurtalır Hasbek ve çevresi olup, Hisarbeyli köyü ile Baş Kışla'nın Kışla, Eynelli (Topal Abdal Kışlası), Hasbek, Ozan, Kemal Fakihlü, Ağçadam, çanakçı, ramazanlu, Boyalık, Kaya- cık, Ağıl IKayalu), çorak, Edik, Alın Pınarı, Musa Fakih, çağlalı gibi ekinlikler de bunlara aittir.

ERMENİ MESELESİ ve YOZGAT'TA ERMENİ FAALİYETLERİ

Yozgat'ta faaliyet gösteren Ermeniler,Hınçak Komitesi'nin direktifleriyle hareket ediyorlardı.Asıl Hınç Derneği ise,1886 senesinde mevki makam,ihtirası,şöhret meraklısı Kafkasyalı Nazar Bey adında biri tarafından İsviçre'de kurulmuştur.Bu komite daha sonra İzmir,İstanbul ve Halep'te şubeler açarak faaliyetlerini yürütmeye başlamıştır.

Birçok ihtilalci Ermeni bu derneğe üye olmuş,fikir ve direktiflerini de Hınçak Gazetesi adıyla bir gazete çıkararak yaymaya başlamışlardı.Yozgat'taki Ermeniler de bu gazetenin direktifleri doğrultusunda hareket ediyorlardı.1892-1893 yılları arasında cami ve evlerin kapılarına ilanlar asmışlar;ev,dükkan gibi her yere Hınçak armaları ve bildirilerini dağıtarak halka maksatlarını duyurmaya çalışmışlardır.

Bilhassa Boğazlıyan ilçesi ve çevresinde "Ermeni Askain Moinon Cemiyeti" nin şubesini açarak faaliyetlerini dahada hızlandırmışlardır.Propogandalarına haklılık kazandırmak ve taraftar toplamak için,Türkler aleyhinde hayali techir davası açmışlardır.Bu faaliyetleri,Yozgat Mutasarrıfı olan Leon Efendi kanalıyla İngilizlere aktararak,İstanbul Hükümeti üzerinde baskı kurmaya çalışmışlardır.

Hınçak Komitesi'nin Orta Anadolu'da faaliyet gösteren şubelerinin merkezi Merzifon'du. Merzifon, "Küçük Ermenistan İhtilal Merkezi" adını almıştı. Komitenin reisi ise, Merzifon'daki Amerikan Koleji'nde öğretmenlik yapan Karabet Tomayan ve sekreteri de yine aynı okulda öğretmen olan Ohannes Kayayan idi. Bu öğretmenlerin her ikisinde protestan ermeniydiler. Söz konusu bu kişilerle beraber Protestan vaizi Mardiros, faaliyete geçmek için, önce Çorum, Burhaniye, Tenüs, Sivas, Tokat ve Amasya'yı gezerek, Ermenilere telkinde bulunmuşlar, vaaz şeklinde konferanslar vermişler, gittikleri bu yerlerde komitenin şubelerini açmışlar, yaptıkları konuşmalarda 1877-1878 Osmanlı-Rus harbi sırasında Ermenilerin katledildiğini öne sürerek, mevcut Ermenilerin birleşmesini istemişlerdir. Böylece yabancı devletlerin dikkatini çekmek için, çeşitli olaylar tezgahlamışlardır.

Ermeniler, aralarında hastane yapmak bahanesiyle halktan para toplayarak silah almışlar, hatta Tomayan, İsviçreli olan karısını Fransa ve İngiltere'ye göndererek, dörtbuçuk yıl buralarda dolaştırıp Hınçak adına 3000 İngiliz lirası toplattırıştır.

Bu çalışmalar devam ederken, Ermeni halkının da silahlanması için direktiflerde bulunulmuş, toplanan parayla fakir Ermenilerin silahları alınmış, zenginlerinde, kendi silahlarını kendi temin etmesi hususunda emir verilmiştir.

Bu hazırlıklar yapıldıktan sonra fiili harekete geçen Ermeniler, Osmancık (Yozgat'ta) postasının önünü keserek, posta sürücüsü ve muhafızlara saldırmışlar; Gürünlü Zaropyan, Toros Gülbenk, Kasbar, Serope adlarındaki Ermeni çeteleri de Yozgat'a gitmekte olan başka bir posta arabasının önünü keserek, sürücüsü ve muhafızını öldürmüşlerdir.

Panos ve Misak adındaki diğer bir Ermeni çetesi de, Panos Tuzlası'nın postasını soymuşlardır. Ayrıca maden postasının sürücüsü İsmail ile, bu postanın muhafızı Necip adındaki şahıslar öldürülmüştür. Bu ve buna benzer olaylar oldukça artmaya başlamıştı.

Ermenilerin yaptıkları bu soygun hareketleri, onların fakir olduklarından dolayı değildir. Sadece karışıklık çıkararak, dikkatleri üzerine çekmektedir. Çünkü Ermeniler, azınlık kabul edildiği için, Osmanlı Devleti'nin azınlıklara tanıdığı haklardan fazlasıyla bunlarda istifade etmişlerdir. Askere alınmadıkları için kendilerini ticarete vermişler ve halkın en zengin insanları haline gelmişlerdir.

Ermenilerin çıkardıkları bu olaylar ve eşkıya hareketleri neticesinde, Tomayan ve Kayayan tevkif edilmiş isede, İngiltere'nin araya girmesi neticesinde bu iki şahısta serbest bırakılmıştır.

Ermenilerin mezkur hareketlerinin artması üzerine, Osmanlı Devleti 14 Mayıs 1915 tarihinde üç maddeden ibaret olan şu "Tehcir Kanunu" nu çıkarmışlardır. Bu kanuna göre;

1-Savaş vaktinde Ordu,Kolordu ve Tümen komutanları ve bunların vekilleri ve müstakil mevki komuanları,ahali tarafından herhangi bir surette hükümet emirlerine ve yurt savunmasına ve asayişin korunmasına dair işlere ve tertiplere karşı muhalefet ve silahla tecavüz ve direnme görülürse,hemen askeri kuvvetle bastırılması,ve tecavüz ve mukavemeti yok etmeye mezun ve mecburdurlar.

2-Ordu ve müstakil Kolordu ve Tümen komutanları,askerlik icaplarından dolayı veya casusluk ve ihanetlerini sezdikleri kura ve kesabet ahalisini tek tek veya toplu olarak diğer mahallere sevk ve yerleştirebilirler.

3-Bu kanun çıktığı günden itibaren mutaberdır.(13 Recep 1333,m 1915)
Osmanlı Devleti'nin çıkardığı bu kanuna da Nazar-ı dikkate almayan Ermeniler,2 Eylül 1915'te Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesine bağlı Türk Köyleri'ni yine ateşe vermeleri üzerine,duruma müdahale etmek için bölgeye jandarma kuvvetleri göndermiş,bu defa jazdarmalara da ateş açılmıştır.Durum,zamanın içişleri bakanlığı'na bildirilmiş ve içişleri bakanlığı da bir telgraf emriyle,Ermeniler'in 24 saat içerisinde bölgeden çıkarılarak,Suriye istikametine sevk edilmesini emretmiştir.

Bu olayların meydana geldiği sırada,Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesinin kaymakamı Kemal Bey'di,Kemal Bey,bu emir üzerine jandarma komutanı ile birlikte verilen emri yerine getirdiler.

Yıllardan beri Türk vatandaşını parçalamay çalışan ve her çeşit hareketi gayeleri için meşru sayan Ermeniler,Mondros mütarekesini takip eden günlerde kadre uğramış insanlar pozunda ortaya atılmışlar.Kendilerini sürgüne tabi tutatların cezalandırılmasını isterler.Bu isteklerini,Mister Brown telkini ile padişaha da kabul ettirirler.Durumu yatıştırılması için suçlu aranmaya başlanır.Bu suçlulardan birinin de Boğazlıyan kaymakamı Mehmet Kemal Bey'in olduğu kanaatine varılır.Yıllardan beri Türk vatandaşını parçalamay çalışan ve her çeşit hareketi gayeleri için meşru sayan Ermeniler,Mondros mütarekesini takip eden günlerde kadre uğramış insanlar pozunda ortaya atılmışlar.Kendilerini sürgüne tabi tutatların cezalandırılmasını isterler.Bu isteklerini,Mister Brown telkini ile padişaha da kabul ettirirler.Durumu yatıştırılması için suçlu aranmaya başlanır.Bu suçlulardan birinin de Boğazlıyan kaymakamı Mehmet Kemal Bey'in olduğu kanaatine varılır.

Boğazlıyan kaymakamı ve Yozgat mutasarrıf vekili Kemal Bey,Ermani tehcirinde "görevini kötüye kullanarak,ölümlere sebep olduğu" iddiasıyla idamla yargılanır.

Mahkemede çoğunluğunu Ermeni komitecilerin teşkil ettiği ve İngiliz Yüksek Komiserliği'nin Rum-Ermeni şubesinin temin ettiği bir sürü yalancı şahit ortaya çıkararak,akıl ve mantığın kabul ettiği ve etmediği bir sürü suç uydurarak,Kemal Bey'in aleyhinde şahitlik yaparlar.

Mahkemede sanık sandelyesinde oturan ve avukatlığını Sadettin Ferit Bey'in yaptığı Kemal Bey şu tarihi savunmayı yapmıştır.

“Düne kadar hakimler heyeti halinde olan sizler,şu dakikada bir tarih mahkemesi sıfatını almış bulunuyorsunuz. Ermeniler tarafından öldürülen dindaşlarının ve soydaşlarının matemi,müslümanların yüreklerini sızlattığı ve hergün gelen kara haberlerin halkı tahrik etmekten geri kalmadığı malumdur.Ermeniler ise,Rus ordularının kah önüne geçerek,kah arkasında kalarak,ekseriya memleketin asker kuvvetinden mahrum kalmasına güvenerek,facialar meydana getirmekten çekinmiyorlardı.Yozgat vilayeti dahilinden sevk edilen bazı Ermeni muhacir kabilelerini,Ermenilerin Müslümanlara reva gördükleri facialara şahit olmuş bazı asker kaçaklarının tecavüzü ihtimal dahilindedir.

Ancak savaşta yenilişimizin aleyhimizde meydana getirdiği hezeyanı durdurmak maksadıyla,iddia makamını da isteği üzerine kurbanlar verilmesi bir siyaset icabı sayılıyordu.Bu kurban ben olamam.Siz,kurban seçmekle değil, ancak hak ve adaletle hüküm vermek vicdani görevini taşıyan bir yüksek heyetsiniz.Mutlaka kurban aranıyorsa,herhalde bütün bu işlerin tertipçisi ve idarecisi olarak benim gibi küçük bir memur bulunacakl değildir.”

Kemal Bey'in bu sözlerinden sonra,yalancı şahitler hiç olmamış olayları gerçekmiş gibi iftira yağmuruna tutarlar.Bu iftira karşısında,o şöyle söyler;

“Hepsi yalandır,uydurmadır.Reis Paşa ben ne bunların söyledikleri Keller Köyü'ne gittim ne de ordan geçtim.Burada vukuu bulduğunu söyledikleri cinayetlerden de haberim yok.Hele parmaktan çıkmayan yüzüğü almak için kol kesmek;rica edrim,bu vahşeti kim yapar? Bu derece şen'i bir şey yapacak bir insan tasavvur edemiyorum.Esasen birini isbat edemezler.Çünkü hepsi iftiradan ibarettir.Benim haberim olmadan bir şey olmuş ise bilmem.Fakat bu ana kadar bu mevzuda hiçbir şikayetçi gelmemiştir.İlk defa burada,mahkeme huzurunda bu şikayetler ile karşılaşıyorum...”

Mahkeme bu şekilde devam ederken,İngilizler ve Ermeniler Kemal Bey'in asılması için mahkeme başı Hayret Paşa'ya baskı yaptıklarından,Hayret Paşa istifa etmiştir.Hayret Paşa'nın yerine “Nemrut” lakabı ile tanınan Mustafa Paşa,mahkeme başkanlığına getirilmiştir.

Nemrut Mustafa Paşa,önceden verilmiş bir emri yerine getirmek için,bir memur tavrıyla mahkemeyi neticelendirerek 8 Nisan 1919'da Kemal Bey'i idama mahkum etmiştir.Önceden hazırlanmış olan bu idam kararı tasdik edilmek üzere saraya gönderilir.Padişah Sultan Vahidüttin,”Ferit Paşa,millet ile padişah arasına siyah bir perde çekti” diyerek bu kararı imzalamaz.”iş intikam ve bilahare mukatele şeklini alabilir...” “yolun şimdiden önünü kemek üzere fetvayı şerife talebine mecbur oldum” der.Şeyhülislam Mustafa Sabri'nin

Divan-ı harbi örfi tarafından idama mahkum edilen Kemal'in mahkemesi hak ve adle muvafık bir surette icra edilmiş olduğu takdirde,hakkında sadır olan hükmî idamın derun-u varakada muharrer fetva ve nükül-i şer'iyeye muvafık olduğu varaste-i arzıdır" bu şekilde verdiği fetva ile emirlerine kısas hakkının verilmiş olması gibi garip bir adalet ölçüsü ve İngilizlerin baskısıyla Türk Hükümeti ve İslam Müftüsü,bir Türk-İslam vatanseverinin idam kararını tasdik etti.

İnfaz edilmek için,İstanbul'a getirilmiş olan Mehmet Kemal Bey,Bekir Ağa bölümünden alınarak infaz edileceği yer olan Bayazıt Meydanı'na getirilir.Kemal Bey'in asılacağını duyan bütün İstanbullu ve bilhassa vatanseverler,Beyazıt Meydanı'nda toplanırlar.Kemal Bey'e idam sehpasının önünde son sözünün ne olduğu sorulduğu zaman,o halka dönerek şöyle der:

"Sevgili Vatandaşlarım!

Ben bir Türk memuruyum. Aldığım emri yerine getirdim. Vazifemi yaptığımı vicdanım emindir. Sizlere yemin ederim ki, ben masumum. Son sözüm bugün de budur, yarın da budur. Ecnebi devletlere yaranmak için beni asıyorlar. Eğer adalet buna diyorlar ise kahrolsun adalet!"

Kemal Bey 'in bu son sözlerine katılan halk da aynen cevap vererek,

"Kahrolsun böyle adalet" diye bağırmaya başlamışlardı.

Kemal Bey, bu son sözlerine devam ederek;

"Benim sevgili kardeşlerim. Asil Türk Milleti'ne çocuklarımı emanet ediyorum. Bu Kahraman Millet, elbette onlara bakacaktır. Allah,Vatan ve Milletimize zeval vermesi, amin!"

"Borcum var, servetim yok! Üç çocuğumu Millet uğruna yetim bırakıyorum. Yaşasın millet..."

Kemal Bey 'in idam hadisesi, İngilizlerin hiç beklemediği bir şekilde büyük tepkiyle karşılanır.

Kemal Bey 'in cenazesi, vasiyeti üzerine, Kadıköy Kuşdili Çayırı'ndaki oğlunun mezarı yanına gömülmesi için ailesine teslim edilir. Kadıköy'de büyük bir cenaze töreni yapılır. Tabut, Karaköy itfaiye karakolu önünden geçerken, bir manga asker bayrağı yarıya indirerek selam durur. Alışılmışın dışında, tabut eller üzerinde defnedileceği yere kadar götürülerek 10 nisan Perşembe günü akşamüzeri toprağa verilir.

Kemal Bey'in üzerinde çıkan vasiyeti de şöyledir:

"Merhum, sevgili oğlum Adnan'ın mefdun bulunduğu Tadıköy Kuşdili Çayırı'ndaki kabristanda yavrumun yanında gömülmemi diliyorum teyzem ve kardeşim Kadıköyü'nde sakindirler. Teyzemin adresi, Mühürdar Caddesinde 67 numaralı hanedir. Adı İsmet Hanım'dır. Defin masrafı teyzeme tevdi buyurulmalıdır. Kabir taşım, hamiyetli Türk ve Müslüman kardeşlerim tarafından dikilmeli ve üstüne şöyle yazılmalıdır. "Millet ve memleket uğrunda şehit olan Boğazlıyan Kaymakamı Kemal'in ruhuna Fatiha" Perişan zevcem Hatice'ye, yavrularım Müzehher ve Müşerref'e muavenet edilmesini, yavrularımın tahsil ve terbiyesine ihtimam buyurulmasını vatandaşlarımdan beklerim.

Babam Karamürsel aşar memuru sabıkı Arif Bey'de acizdir.Kardeşim Münir de kimsesizdir.Bunlara da muavenet olunursa memnun olurum.Türk milleti ebediyen yaşayacak,müslümanlık asla zeval bulmayacaktır.Allah,Millet ve memlekete zeval vermesin.Fertler ölür,Millet yaşar.İnşallah Türk Milleti ebediyete kadar yaşayacaktır."

30 Mart 1335 (M.1919)

Boğazlıyan Kaymakamı Sabıkı Kemal

Bu hareket,Ermenilere verilmiş bir primden başka hiçbir işe yaramamıştır.Bu karar bilhassa Osmanlı Devleti'nin son zamanlarda içinde bulunduğu durumu açıklaması bakımından da ayrı bir ehemmiyet taşımaktadır.

ÇAPANOĞLU İSYANI:

Çapanoğlu isyanının sebepleri:Milli mücadelenin hemen başında,Orta Anadolu'da çıkan bu harekete "Yozgat İsyanı" demeyip,"Çapanoğlu İsyanı" dememizin sebebi,konunun akışı içinde de görülebileceği gibi bu olay Çapanoğulları dışında başlamış bir anlamda bu aile olayın içine çekilmiştir.Bu geniş ailenin sadece bir kısmı isyana teşebbüs etmiş ,diğerleri tamamen olayın dışında kalmıştır.Zaten Yozgat halkı da bu hadiseyi hiç benimsememiş,hatta Milli Mücadele'nin başarıya kavuşması için gayret sarfetmiştir.Çapanoğlu isyanlarının liderleri durumunda olan edip celal ve Halit Beyler,Çapanoğlu Süleyman Bey'in üçüncü göbekten torunları olan Hacı Osman Nuri Bey'in oğullarıdır.Hacı Osman Bey'in dördüncü oğlu olan Salih Bey ise,bu hadisenin tamamen dışında kalmıştır.Edip Bey,II.Meşrutiyet'in ilanını müteakip mebus olmuş,fakat İttihat ve Terakki Partisi'nin tutumlarını beğenmediği için her fırsatta onları tenkit etmiştir.Kendisi idadi mezunu olup,Osmancık ve İskilip'te bir müddet kaymakamlık yapmıştır.İttihat ve Terakki liderleri,Edip beyin bu tutumunu hoş karşılamadıkları için,idari mekanizmayı gençleştirme bahanesiyle onu mebusluktan ihraç ettikleri gibi, mutasarrıflık görevini de elinden almışlardır.Bu duruma çok kızan Edip Bey,İttihat ve Terakki Partisi'nden ayrılarak ,İtilaf ve Hürriyet Partisi'ne girer.Artık görevi de kalmadığı için ,Yozgat'a gelip yerleşir.Böylece ittihatçılara karşı mücadelesini Yozgat'ta sürdürmeye devam eder.Celal Bey'de ağabeyi gibi idadi mezunu olup,Tokat ve Afyon

mutasarrıflıklarında bulunmuş ve uzun yıllar devlet hizmetinde çalışmıştır.Celal Bey'de İttihat ve Terakki'nin zulmüne uğradığından bu partinin aleyhine de çalışmaktaydı.Halit Bey ise,şimdiki Yozgat'ın Arapseyfi nahiyesinde oturmakta,buradaki çiftliği ile uğraşmakta olup tahsil yapmamış birisiydi.Halit Bey'in çok iyi ata bindiği ve silah kullandığı söylenmektedir.Çapanoğlu isyanının kanaatimizce üç sebebi vardır.

1-Çapanoğlu Celal ve Edip beylerin,İttihat ve Terakki Partisi'nin kötü muamelerine maruz kalmaları Anadolu'nun kurtuluşu için başlatılan Milli Kurtuluş hareketini bir İttihat ve Terakki hareketi olarak değerlendirmişlerdir.Bu değerlendirmenin sebebi ise Kuvayi Milliye hareketinin maksadının halka tam olarak anlatılmasıdır.Çünkü Milli Kurtuluş hareketinin –başta Mustafa Kemal olmak üzere- liderleri durumunda bulunan kimselerin İttihat ve Terakki mensubu olduklarını zannediyorlardı.Bu partiye ve bu parti mensuplarına karşı duydukları kin ve nefret sebebiyle,Mustafa Kemal ve arkadaşlarının çalışmalarını vatan ve milletin istiklaline matuf olmaktan ziyade ittihatçıların bir iktidar elde etme oyunu olarak değerlendirmiş olmalarıdır.Bu dönemde İstanbul Hükümeti taraftarı olan basının aynı doğrultuda yazıları Çapanoğulları'nın bu kuşkularını kuvvetlendirmiştir.

2-Daha önce Anadolu'daki Ayanlar arasında en güçlüsü olan bu sülalenin nüfusu oldukça büyüktü.Son zamanlarda nüfusunu yitiren bu aile,tekrar aynı güce ulaşmanın yollarını aramış olmaları da ihtimal dahilindedir. Çapanoğulları'nın bu özelliğini bilen Mustafa Kemal Paşa kendilerine haber göndererek,"Sevr Antlaşması"yla memleketin felakete maruz kaldığını,Yunan taarruzunun başlamak üzere olduğunu belirterek,kendilerine yardım etmelerini istemiştir.Bu isteğe cevaben:"biz kimin nesi olduğunu ve ne gayeye hizmet ettiğini bilmediğimiz Mustafa Kemal'e mi yardım edeceğiz." Şeklinde karşılık vermiştir.Çapanoğulları'nın verdiği bu cevaptan da anlaşılıyor ki Kuvayi Milliye'nin maksadını bilmediklerinden ,Türk Devleti olarak,Osmanlı Devletini tanıyorlardı.

3-Yozgat'ta daha önceleri,Celali,Baba Zünnun,Babai gibi isyanlar olmuştur.Fakat bu isyanların hemen hepsi, çeşitli inançların istismarı şeklinde ortaya çıkmıştır.Bu isyanların bu karakteride mevcut idareyi ele geçirmek istemeleridir.Çapanoğlu isyanını da bir an bu şekilde düşünecek olursak,bunların Kuvayi Milliye'yi desteklemeleri gerekirdi.Fakat durum aksine tezahür ettiğine göre,bu hadisenin sebebinin farklı olduğu açıkça ortaya çıkmış olur.Şöyle ki;İstanbul Hükümeti'ne yaptırılan propogandalar ve yayımladığı fetvalar,halk üzerinde etki yaptığı gibi,Çapanoğulları üzerinde de tesirleri olmuştur.Bu dedikodu mahiyetindeki sözlerden biri şöyleydi: "Yunanlılar padişah tarafından gönderilmiştir.Yalnız Kuvayi Milliye rüesasını yakalayacaklardır.Başkaca kimseye zarar vermeyeceklerdir." Bu ve buna benzer sözler,tesirini cephelerde göstermiş;asker savaşıp savaşmamakta tereddüt etmiştir.Sadrazam Ferit Paşa'nın uykularını kaçıran,Anadolu'daki hareketi önlemek isteyerek,bu hareketin aleyhinde propaganda yapmak üzere gönderdiği kişilere şu sözleri söylemelerini istiyordu. "Bir elimde Kur'an,öbür elimde ferman,kalbimde iman!..Padişahın selam-ı şahanesini getirdim.Bundan sonra askerlik kalktı,vergi verilmeyecek" diyerek yıllarca süren savaştan bıkmış halkın,bu halet-i

ruhiyesinden hareket ederek, Milli Mücadele için savaşmalarını gerçekleştirmeye çalışmıştır. Devrin şeyhülislamının fetvasının bulunması, yukarıdaki propagandaların yaygınlaşması, tabiatıyla bu olayın çıkmasında rolü olmamıştır denemez. Öyle ki: Celal ve Edip beyler, İngilizlerin İstanbul'a gelişlerinin, padişahın müsaadesiyle olduğuna inanmaktadırlar. Bunun için, herhangi bir tehlikenin söz konusu olmadığı kanaatini taşımaktadırlar. Zaten bu tarihe kadar da, Kuvayi Milliye aleyhinde herhangi bir olumsuz tutumları olmamıştır. Hatta, Sivas Kongresi'ne, Bozok'u temsilen katılan Bahri Tatlıoğlu'nun gönderilmesinde, herhangi bir muhalefetleri söz konusu değildir. Mustafa Kemal Paşa, Erzurum ve Sivas Kongrelerinin hemen akabinde Ankara'ya gelerek, "Heyet-i Temsiliye" nin kuvayi milliye hareketini tam olarak yürütebilmek için, milli kuruluşa taraftar gözükmeyen bazı kişileri görevlerinden almıştır. Bu kişiler arasında Afyon Mutasarrıfı Celal Bey ile, Yozgat Mutasarrıfı Necip Bey de bulunmaktaydı. Erdeha'ya göre Necip Bey'in görevden alınışı, Kuvayi Milliye'nin, Ali Rıza Paşa Hükümeti'ne yaptığı baskı sebebiyledir. Necip bey, Yozgat Mutasarrıfı'ndan 20 Ekim 1919 tarihinde alınarak, yerine muhasebeci Arif Hikmet Bey mutasarrıf vekili olarak tayin edilmiştir. Görevine son verilen Necip Bey biraz da kızgınlığı sebebiyle; "Allah'tan, padişah'tan ve onların kanunlarından başka hiçbir şey tanımadığımı" etrafa yaymıştır. Heyet-i Temsiliye, Ankara'da bir toplantı yaparak, yönetimi daha esaslı ve sağlam temeller üzerine oturtmak için 19 Mart 1920 tarihinde her tarafa telgraflar göndererek bu iş için temsilci seçilerek gönderilmesini istemişlerdir. Yozgat'tan gönderilecek olan temsilcinin seçilmesi için Yozgat Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti başkanı Başçavuşzade Ahmet Efendi, üye Mehmet Hülusi Efendi (Müftü) Çapanoğlu Celal ve Edip Beyler ve diğer üyeler ile eşraftan ileri gelen kişiler, belediye binasında toplanmışlardır. Bu toplantıda Celal ve Edip Beyler, "Böyle bir meclis ve seçim kanuna aykırıdır. Bu huruc-ı alessultandır." Şeklinde konuşarak temsilci seçimine engel olmak isterler. Yozgat müftüsü Mehmet Hülusi Efendi de, "padişahımız İngilizlerin elinde esirdir. Damat Ferit Paşa'nın yaptıklarından haberi yoktur" şeklinde cevap verir. Bunun üzerine Çapanoğulları, kendi fikirlerine karşı çıkan Mehmet Hülusi Efendi'ye hem kızmışlar hem de toplantıyı terk etmişlerdir. Arkadan otuz imza ile Ankara Valiliği'ne bir telgraf göndererek Ankara'da bir meclis toplantısını padişahın isteklerine ve kanunlarına aykırı olduğunu bildirmişlerdir. Ankar Valisi Ali Galip Bey, bu telgraf üzerine gerekli tedbirleri almadığı için olaylar büyümüştür. Yozgat Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti, Çapanoğulları'nın bu itirazlarını dikkate almadan temsilcileri seçmişlerdir. Bu temsilciler, Feyyaz Bey, Süleyman Sırrı Bey, Ahmet Bey, Rıza ve Bekir Beyler, Müftü Mehmet Hülusi Bey ve Meclis-i Mebusan'dan ayrılıp Anadolu'ya geçen İsmail Fazıl Paşa'dır. Bölgedeki ilk huzursuzluklar Yozgat'ın dışında, Yenihan (Yıldızeli) da ortaya çıkmıştır. Postacı Nazım ve Kara Mustafa adında iki kişi Yenihan isyanını başlatanların elebaşısı durumundadır. Bunlardan Postacı Hüseyin Nazım, aslen Erzurumlu olup, Yıldızeli-Sivas arasında nakliyecilik yapan eski nahiye müdürüdür. Hüseyin Nazım, bu görevi yaptığı sırada açık vermiş ve hakkında dava edilmiştir. Hüseyin Nazım, hakkında açılan davadan suçlu çıkacağını bildiği için verilecek olan cezadan kurtulmak için, Yıldızeli civarındaki bir köye kaçmıştır. Kimliğini bu köyde saklayarak, genel durumunda eşkiyalığa elverişli olması sebebiyle etrafına adam toplamaya başlar. Bu köyde eski müdafaa-yi hukuk mensuplarından

Kara Mustafa ve Katil Salih ile birlikte Yıldızeli Akdağmadeni arasındaki köylerde dolaşarak,İstanbul Hükümeti lehinde propaganda yapmaya başlamıştır.Böylece ilk huzursuzluk teşkilatını bu bölgede kurmuştur.Bu tarihlerde Yıldızeli ilçesi Kiremitli köyü çerkezlerinin nahiye müdürü ile olan anlaşmazlığından yararlanarak,Düzce-Bolu isyanından kaçıp gelen çerkezleri de etrafında toplayarak,padişahın emir ve fermanlarını halka dağıtmış,Kuvayi Milliye'yi desteklememelerini telkin etmeye başlamışlardır.Bütün bu çalışmaları yaparken etraftaki birçok yerleşim yerlerinde yağma ve talan yapmaktan geri kalmamışlardır.Kurdukları teşkilata da "Halife Ordusu" adını vermişlerdir.Postacı Nazım ve adamları Mayıs 1920 yılının ilk günlerinde,Direkli Bucağında ilk silahlı toplantılarını yaparlar.Yıldızeli kaymakamının yetersizliği sebebiyle,bu toplantılara zamanında müdahale edilmediği için,olay büyüyerek etrafa yayılmaya başlamıştır.14 Mayıs 1936 (1920) da Yıldızeli'ne bağlı bir köy olan Kaman'da bir toplantı yaparak,Ankara Hükümeti'ne karşı isyan ettiklerini resmen bildirirler.Bu olaylar karşısında hiçbir tedbir alamayan Yıldızeli kaymakamı görevinden alınarak,yerine jandarma kumandanı İhsan Bey vekaleten atanır. Yıldızeli'deki olayların güngeçtikçe alevlenmesi üzerine, Sivastan bir Kolordu Süvari Bölüğü gönderilmiştir. Halk, Sivastan gelen bu askerlere sevgi gösterilerinde bulunmuş, kasabanın ileri gelenleri Kuva-yi Milliye lehindeki hareketlerini belgelercesine ve Orduya olan sevgilerini ispatlarcasına Kaymakamı makamında ziyaret etmişlerdir. Halkın bu iyi niyeti yanında, asiler boş durmuyor, halkı mütemadiyen kendi emelleri doğrultusunda, aslı olmayan sözlerle zehirlemeye devam ediyorlardı. Halka söyledikleri bu sözler arasında, Sivas Kongresi kararı ile koyun vergisinin 45 Kuruş'a, yol vergisinin 200 Kuruş'a yükseltildiğini tekrar seferberlik ilan edileceğini, harp sorumluluğunun kurulacağını, halkın bu suretle, malına, canına el konulacağını Kuva-yi Milliyecilerin yaptıkları işlerin hiçbirisinden Padişahın rızası ve haberinin bulunmadığını, bunları önlemek için Halife Ordusunun Samsun'a çıktığını ve pek yakında buralara geleceğini, bundan dolayı bu ordunun öncüsü olarak Yıldızeli'den Sivas üzerine yürümesi gerektiğini ve daha buna benzer sözler söylemekteydiler. Böylece halkın taviz veremeyeceği veya bıkip usandığı hususlarda onları kandırmanın yollarını aramışlardı. Durumun gün geçtikçe kötüye gittiğini gören Sivastaki üçüncü kolordu komutanı, Albay Hüseyin Selahattin, bir Piyade Taburunu Jandarma Binbaşısı Kemal komutasında Yıldızeli'ne: 10.Alayın 2.Taburunu Zile'ye ve Tokatta bulunan 3.Taburu da yine Yıldızeli'ne gönderir. Yıldızeline gelmekte olan 3.Taburun Çamlıbel civarında asiler tarafından 20 kişilik posta kuvvetinin bozguna uğratılması üzerine cesaretlerinin artmasına sebep olur. Hadise oldukça büyümüş bölgenin tamamını sarmış bu isyanların önlenbilmesi için hayli güçlük çekilmiştir. Ayaklanmalar üzerine gönderilen düzenli birlikler başarılı olamayınca Sivas Müdafaa-yi Hukuk Üyesi Halis Bey, 27-28 Mayıs 1920'de Yıldızeli'den Heyet-i Temsiliye ye bir telgraf göndererek hertarafta idare makamları atıl ve ruhsuzdur. Acele imanlı ve fedakar kimseler idare bşına geçirilmediği taktirde, durum pek tehlikeli bir şekil alacaktır demiştir. Aynı günlerde Genek Kurmay Başkanı Albay İsmet Ankara dan gönderdiği emirde "Kaymakam ile birlikte, bölgesel bir kuvvet teşkiline başlanmasını ve bu kuvvetin silahlarını Kayseri Askerlik Dairesi Başkanlığından istenmesi için Akdağ Askerlik Şubesi Başkanlığına

talimat verilmiştir” diyerek, bu bölgenin huzurunun sağlanması için yine o bölgedeki kuvvetlerden istifade verilmesini istemiştir. Çünkü bu yıllarda, Batı Anadolu’da Yunan ilerleyişi ile uğraşıldığından, Askeri gücün iç bölgelerde kullanılması istenmemekteydi. Bu arada Mustafa Kemal Paşa da, Yıldızeli ve Zilede bulunan bazı kişileri uyarmak ve olumlu fikirler aşlamak için, bunların liderleri durumunda bulunan, Çelebi Efendinin harekete geçebilmesini istemiş bunun üzerine Mucur Askerlik Şubesi Başkanına talimat gönderilmiştir. TBMM üyesi olan Bektaşî Şeyh’i Çelebi Efendi, hasta olduğunu beyan ederek, böyle bir yardıma katılmayacağını söylemiştir. Ankara çevresinde bulunan kuvvetlerin, Düzce isyan bölgesine gönderilmesi Sivas daki 3. Kolordunun önemli bir kısmında, Pontusçu’ları takip etmesi, eldeki diğer taburlarında ancak şehirlerin hiç emniyetini koruyacak durumda olduğu gibi, isyan bastırılmamış Sivas, Tokat gibi büyük şekiller tehlikeye düşmüştür. Bunun üzerine İsmet Paşa Kazım Karabekî’ye bir telgraf göndererek isyanın bastırılması için süvari birliği istemiş isde Doğu’daki Ermeni meselesi yüzünden bu birlik gönderilmemiştir. Duruma müdahale etmek için bu defa, Antep çevresinde bulunan Kılıç Ali Bey 80 kadar adamı ile beraber 1 Haziran 1920’de Yozgat’a gönderilmiştir. Mehmet Hulusî Efendi, Yozgat’a gelen Kılıç Ali Bey’e Çapanoğullarının tutumlarını anlatır. Bunun üzerine Kılıç Ali Bey’de bir tedbir olması için kendisine anlatılanları Ankaraya bildirdiği gibi Celal ve Edip Beylere evlerinin önünde bekçi dikerek onları göz hapsinde bulundurur. Yozgat taki olup bitenleri duyan Halit Bey, oturduğu Arap Seyfi nahiyesinde Yozgata geleceğini haber vermiştir. Halit Bey’in Yozgat’a gelmesi ile işlerin büyüyeceğinden endişe duyan Kılıç Ali Bey, Müfrezelerini alarak boğazlıyan’a çekilmiştir. Mustafa Kemal Paşa, Çapanoğullarının tutumlarından tatsız bir netice çıkmaması için, Yozgat Mebusları ile bir toplantı yaparak Mebusların, Çapanoğullarına memleketin içinde bulunduğu durumu anlatarak, bu yanlış tutumlarından vazgeçmelerini istemiştir. Bunun üzerine Süleyman Sırrı ve Rıza Beyler Yozgat’a gelmişlerdir. Yozgat Mebusları durumu Çapanoğullarına anlatmışlarsada onları ikna edememişlerdir. Bu tavır üzerine, olaya kırıkan Çapanoğullarının tevkif edilerek Ankaraya gönderilmesi istenir. Erkan-ı Harbiyye-yi Umumiye Reisi Albay İsmet 7 Haziran 1920 tarihinde Sivas taki 3.Kolordu kumandanı Albay Selahattin Bey’e bu tevkif emrinin yerine getirilmesi için duyuruda bulunur. Albay Selahattin Bey de bu görevin ifası için,Yozgat mutasarrıf Vekili Arif Hikmet Bey’e bu emri tevdi eder.Arif Hikmet Bey,Çapanoğullarının adamı olduğundan bu haberi kendine duyurması üzerine,8 Haziran 1920 tarihinde ailelerini yanlarına alarak bu kişiler Yozgat’ı terkederler.Çapanoğulları’nın Yozgat’tan ayrılmasından sonra ilde sıkı yönetim ilan ederek,Sıkıyönetim Komutanlığı’na da Kılıç Ali Bey getirilir.Yozgat’ın dışında bulunan Çapanoğulları,artık isyan etmeye karar vererek,etrafına adam toplamaya başlarlar.Tokat ve Zile dolaylarında bulunan postacı Nazım ile de irtibat kurup,ondan yardım almayı ümit etmeye başlarlar.Çapanoğulları,13 Haziran 1920’de Sorgun nahiyesini basarak buraya hakim olup 14 Haziran’da Yozgat’ı ele geçirirler.Yozgat’a giren kişilerin elebaşları arasında Çapanoğlu Celal Edip beyler ve Halit Hakkı,Salih Şekip,Mahmut,İhsan Muhlis gibi kişiler bulunmaktaydı.Zaten olayı organize edenlerde bunlardı.Atatürk,Çapanoğulları’nın isyan hareketini TBMM’de şöyle izah etmişti: “Çapanoğulları’ndan Celal Edip beyler,Aynacıoğulları ve Deli Ömer gibi bir takım

eşkıyayı başlarına toplayarak 13 Haziranda Sorgun,14 Haziran'da Yozgat'ı istila ederek büyük bir mıntıkaya hakim oldular..." Kılıç Ali Bey'in müfrezesini Akdağmadeni'ne götürmesi,halk arasında Kılıç Ali Bey'in kendilerinden şüphe duyduğu intibamı vermiştir.Asiler halkın bu durumundan yararlanarak,23-24 haziranda Boğazlıyan'a saldırarak,Kılıç Ali Bey'in buradan çekilmesini gerçekleştirdiler.Bu olay isyancılara cesaret vererek çevreden kendilerine yeni katılmalar olmasını sağladı.Daha sonra Yozgat'a gelerek taraftarlarıyla beraber,isyen hareketini TBMM'de şöyle izah etmişti: "Çapanoğulları'ndan Celal Edip beyler,Aynacıoğulları ve Deli Ömer gibi bir takım eşkıyayı başlarına toplayarak 13 Haziranda Sorgun,14 Haziran'da Yozgat'ı istila ederek büyük bir mıntıkaya hakim oldular..." Kılıç Ali Bey'in müfrezesini Akdağmadeni'ne götürmesi,halk arasında Kılıç Ali Bey'in kendilerinden şüphe duyduğu intibamı vermiştir.Asiler halkın bu durumundan yararlanarak,23-24 haziranda Boğazlıyan'a saldırarak,Kılıç Ali Bey'in buradan çekilmesini gerçekleştirdiler.Bu olay isyancılara cesaret vererek çevreden kendilerine yeni katılmalar olmasını sağladı.Daha sonra Yozgat'a gelerek taraftarlarıyla beraber,Yozgat'taki büyük camiye doğru giderek daha önce Çapanoğulları'nın çeşitli savaşlarda kullandıkları sancağı çıkararak hükümet meydanına getirdiler.Bu esnada esnaf, halk evlerine kapanmış olayı pencerelerinden takip etmeye başlamışlardı.Meydanda Dürrizade'nin fetvası okunarak halkın kendilerine katılmasını istemişlerse de başta Askerlik Şube Binbaşısı Tevfik Bey olmak üzere hiç kimse bu isteklerini yerine getirmemiştir.Asilerden bir grup 16 Haziran günü Alaca üzerine yürüyerek burasını ele geçirmeleri üzerine çevre köy ve kasabalarda halk endişelenir.Hatta Trabzon Mebusu Rıza Bey,TBMM Başkanı'na bir telgraf göndererek "Çapanoğlu isyanının tek sahibinin Ankara Valisi Yahya Galip Bey'in olduğunu" belirtiyordu.Ayrıca Yozgat'taki bu meselenin bir an önce halledilmesi için Tunalı Hilmi Efendi konunun müzakere edilmesini istemiştir.Olay meclis tarafından görüşülerek bir karara varılması hususunda daha sonraki günlere bırakılmıştır.Çapanoğlu isyanı Sivas tarafında,Karaman,Çamlıbel,Boğazlıyan,Kuzeyde,Tokat, Zile; Kuzeydoğuda;Alaca çevresine yayılmıştı.Ayaklanma oldukça ciddi boyutlara bürünmüş,Ankara'yı tedirgin etmişti.İsyen bölgesine gönderilen derme çatma ordu kalıntıları hiç başarı sağlayamadıkları gibi yer yer de dağılmışlardır.Bu isyanın uzun sürmesinin başında Ankara'nın elinde muntazam bir gücün bulunmaması isyan eden kişilerin bu vatanın evlatları olması ve boş yere kardeş kanı akıtmak istememesi ve batıda Yunanlıların her geçen gün biraz daha topraklarımıza ilerleme tehlikesidir.Ayrıca İngilizler'in yaptığı olumsuz propagandalar sebep olmuş olabilir denilmektedir.19 Haziran 1920'de Genel Kurmay'ın verdiği bir emir ile isyan bölgesinde toplanmış asi kuvvetleri dağıtılıp asayişini temin ve idame etmek isyanın kışkırtıcılarını cezalandırmak için Ethem Bey'in görevlendirilmesine karar verilir.Durumun kötüye gittiğini gören Mustafa Kemal bilinen bir çareye başvurarak Çerkez Ethem'e söz dinletecek olan Ethem'in ağabeyi Reşit Bey'i Bursa'dan Ankara'ya çağırtdı.Ankara'ya gelen Reşit Bey'e durum bütün ayrıntıları ile anlatıldı ve kardeşinin bu işten vazgeçmesi için aracılık yapması istendi.Reşit Bey Ethem'i makine başına çağırarak memleketin içinde bulunduğu durumda göz önünde bulundurulmasını Ali Galip Bey'in meselesinden vazgeçmesi hususunda onu ikna etti.Çerkez Ethem'in bu durumu Nutuk'ta

izah edilmektedir.”Ethem Bey Ankara’daki hükümet üzerinde nüfuz tecrübesinde bulunmuştur.Güya Yozgat isyanı Yozgat’ın tabi bulunduğu Ankara Valisi sui idaresinden neşet etmiş binaenaleyh diğer isyan müsebbibleri hakkında tatbik ettiği cezayı ki,o ceza salben idam idi.Ankara Valisi hakkında bizzat mahalli vakata tatbik etmeğe karar vermişti.Yozgat’a izamını talep ettiği Ankara Valisi teşebbüsat-ı milliyede fevkalade hizmet ve fedekarlık göstermiş ve göstermekte bulunan Yahya Galip Bey idi.Yahya Galip Bey’in bilhassa bizce hizmeti takdir olunmuş ve vücudu pek lüzumlu ve nafi bir zat olduğu malum idi.İşte böyle bir zatı kendi eline idam sehпасına vermeğe bizi mecbur etmekle en büyük nüfuz ve tesir ihraz edebileceğini düşünmüştü.Bittabi Yahya Galip Bey’i veremezdik ve veremedik...”

“...Fakat Yozgat’ta bilhassa mebuslara –Ankara’ya avdetim- de Büyük Millet Meclisi Reisini Meclisin önünde asacağım yolundaki tefevvühatı mesmu olmuştur.Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey de bu tefevvühatı işiten lerdendir.”Çerkez Ethem 9 Temmuz 1920’de Yozgat’tan ayrılarak cepheye gitmek üzere Ankara’ya doğru yola çıkmıştır.Çerkez Ethem,Yozgat’tan ayrıldıktan sonra yol üzerinde bulunan köyleri de yağmalayarak ele geçirdiği ganimetleri Ankara’nın Karaoğlan çarşısında sattırır.Aydemir’e göre Ethem Ankara’ya hiç uğramadan cepheye gittiğini ve Ankara’da törenle karşılanmadığını belirttiği gibi,genelde de Ethem’in Ankara’ya geldiğini ve mecliste milletvekilleri tarafından ayakta karşılandığını yazmaktadırlar.

SONUÇ

Bozok Yaylası’nın en tipik özelliğini taşıyan Yozgat,XV.asırdan itibaren Oğuz boylarının gelip yerleştiği bir bölgedir.Bu bölge,XIV.yüzyılın ikinci yarısında Eretnalıların idaresinde kalmış,Kadı Burhaneddin’in 1398 senesinde öldürülmesi üzerine bölge,Yıldırım Beyazid Han tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır.Kısa bir süre,Ankara Savaşı’ndan sonra Timur’un eline geçmiş ise de Çelebi Mehmet tarafından ikinci defa Osmanlı topraklarına katılmış bir daha da el değiştirmemiştir.

Yozgat’ın tarihi çok eski olmasına rağmen, kültür kalıntısı olarak varlığını muhafaza edememiştir. Bunun sebebi ise, bölge halkının daha önceden konar göçer bir hayat sürmesi veya Anadolu’nun ortasında bulunmasını sebebiyle dışarıya açık olmamasıdır. Bu ifadenin tersine, Prof. Dr. F. Sümer Hocanın tespit ettiği şekliyle; (Yozgat’ın yol güzergahında bulunması sebebiyle kültürünün çevreye yayılması; bu yayılışın neticesinde kendi öz kültürünü muhafaza edememiştir,) denilmektedir.

Yozgat’ın yerleşim yeri olarak hüviyet kazandığı tarih, XIX.yüzyılın başında da Ankara’nın kazası durumunda kalmıştır.

Yozgat, bilhassa 93 (1877-1878) harbi, I. Ve II. Balkan harpleri ve I.Dünya Harbi esnasında; savaşa asker göndermesi, ordunun iâşesini temin etmesi bakımından birçok fedakarlıklar gösterdiği gibi, bu savaşlarda istila edilen bölgelerden çıkıp gelen insanları

barındırması bakımından da ayrı bir yere sahiptir. Yozgat halkının, daha çok yeni olan Tayyare ve Himaye-i Eftal Cemiyeti'nin şubelerini açmaları ve bu cemiyete yardım toplamaları, kadınların bir araya gelerek, cephedeki Türk askerinin giyeceğini temin etmesi, halkın kendi arasında kavurma toplayarak cepheye göndermesi en ulvi bir kadirşinaslık olarak her zaman anılmaya değer olaylardır.

Milli Mücadele döneminde, itilaf devletlerinin hile ve tertiplerinin tesiri Yozgat'ta da görülmektedir. Bu hile ve tertipler arasında Ermeni Cemiyetleri'nin faaliyetleri ve zulmü ile, İngilizler tarafından halkın inançlarının istismarını saymak mümkündür,

Bölgede bu menfi propagandaların tesiriyle bir Çapanoğlu isyanı husule gelmiş, bu isyan sebebiyle halkın tamamı isyankar olarak tanıtılmaya çalışılmıştır. Halbuki bu isyan, söz konusu aileden sadece üç kişinin iştirakiyle ortaya çıkmıştır. Halkın bu isyan ile hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Eğer Kuva-i Milliye'nin maksadı, Anadolu'nun her tarafına iyice anlatılmış olunsaydı, belki de böyle bir isyan zuhur etmeyecekti. İsyanın iki saat gibi çok kısa bir zamanda bastırılması da bu hareketin ne kadar küçük bir hareket olduğunu göstermektedir.

Cumhuriyet dönemine geçildikten sonra Atatürk Yozgat'ı 15 Ekim 1924 ve 3 Şubat 1934 yıllarında ziyaret etmiştir. Bu ziyaretlerinde halka hitaben:

“Ünlü süvarileri harp meydanlarında kahramanca dövüşen Türk yiğitlerinin harman olduğu diyar. Bozok Yaylası'nın çocukları varolun” şeklindeki ifadesiyle halkın gerçek yönünü dile getirmiştir.

YOZGAT İLİNİN KELİME ANLAMI

Yozgat isminin kaynağına ilişkin değişik söylentiler vardır. Yozgat; sürü veya otlak kent anlamına gelir. Bozok yaylası eskiden beri hayvancılığın gelişmesinde önemli yer tutmuştur. Yozkent; sürüleri bol olan şehir anlamını taşımakta, daha sonra bu ismin Yozgat olarak değişikliğe uğradığı ileri sürülmektedir.

YOZGAT'IN KURULUŞ EFSANESİ

Türkmen boylarından çapanoğlu aşireti Yozgat çevresine geldiklerinde burasını çok beğenen aşiret ağası sürüyü otlığa çadırlarını ise yaylaya kurdular. Aşiretin en yaşlısı olan Cabbar Ağa koyun güderken ak sakallı, nur yüzlü bir devrişe rastladı. Derviş yanık yüreğini ıslatmak için bir maşrapa su istedi. Cabbar Ağa'nın yanında suyu yoktu, fakat gelini bir bakraç süt getirdi. Cabbar Ağa hiç sonunda ne olacağını düşünmeden hemen bakracı uzandı. Sütü dervişe verdi. Derviş, bu sütü kana kana içti ve şöyle bir Cabbar Ağa'ya baktı. Cabbar Ağa iyilik yaptığı için mutluydu. Derviş, Cabbar Ağa'nın sırtını okşayarak “Gönlün gani, mülkün gani olsun; Yozuna yoz katılsın, köyün, obanın, yoz kent olsun” diyerek

kayboldu. Boşalan bakracın içinin tekrar silme süt ile dolmasından dervişin “Hızır” olduğunu anlayan Cabbar Ağa şaşkınlıkla bakakalır. Olup bitenleri aşiret beylerine anlatır. O günden sonra Yozkent’in temeli atılmış olur. Yozkent halk dilinde söylene söylene Yozgat olup çıkar.

KÜLTÜR BÖLÜMÜ

Kültür, her milletin kendine has maddi ve manevi değerlerinin ahenkli bir bütünüdür. Yurt içinde ve yurt dışında fikir ve içtimai ilimler sahasındaki söz sahibi kimselerde bu tarifte birleşmektedir. Kültürleri, milletlerin doğuşundan ve tarih sahnesine çıkışından günümüze kadar, zaman içerisinde, hadiselerin tesirinde ve her milletin kendi çevresi ile ve diğer Dünya milletleri ile ölçüsünde gelişip şekil alan, zenginleşip renklenen bir değerler manzumesidir şeklinde tarif etmekte mümkündür.

Yozgat, ilk çağlardan zamanımıza kadar uzanan zengin bir tarihi geçmişe, engin bir kültür hazinesine sahip olan illerimizden birisidir. Çeşitli uygarlıkların izlerini ve eserlerini Yozgat ın tarihi ve kültürel şeridinde görmek mümkündür.

Yozgat’ın anadolumuzun tam ortasında yer alması, el değdirilmemiş tarihi harebelerden pek çoğunun yörede serpili vaziyette mevcut bulunması ve en önemlisi ilin hiçbir işgal görmemesi, şarkı garba bağlayan önemli yollardan birisi olan E 23 karayolunun il merkezinden geçmesi Yozgat ın önemini her çağda artırmıştır: Kültürel değerlerindeki büyük ölçüde tabii halinde bulunması önemlidir.

GÜZEL VE ŞİRİN İLİMİZ YOZGAT

Yozgat İç Anadolu Bölgesi’nde,denizden 1300 metre yükseklikte,14.123km2 toprağa sahip şirin illerimizden biridir. İlin 13 ilçesi,35 belediyesi,4 bucağı,612 köyü ve 47 mezrası bulunmaktadır.1990 yılı nüfus sayımına göre, 583 919 nüfusa sahip olan ilin nüfusunu %64’ü köylerde,%36’sı şehirlerde oturmaktadır. Halkın %70’i tarım,%20’si ticaret,%10’u imalat sektöründe çalışmaktadır. Yozgat ’ ın tüm yerleşim birimlerinde elektrik,yol,okul ve telefon mevcut olup bu yılın sonunda susuz yerleşim birimi de kalmayacaktır. İl genelinde 453 km devlet yol,443 km il yolu,4758 km köy yolu ağı bulunmaktadır. Köy yolunun 327 km si ise ham yoldur. İlde 2 ana okulu,55 ana sınıfı,733 ilkokul,95 ortaokul,10 ilköğretim okulu,23 lise,1 Anadolu lisesi,1 öğretmen lisesi,9 imam hatip lisesi,3 ticaret lisesi,6 endüstri meslek lisesi,7 kız meslek lisesi,1 eğitilebilir çocuklar iş okulu,5 sağlık meslek lisesi ile Erciyes ve Gazi üniversitelerine bağlı iki meslek yüksek okulu mevcuttur. İlin okur-yazar oranı %92 civarındadır. Yozgat tarım ürünleri üretimi bakımından Türkiye genelinde önde gelen illerimizdendir. İlde 64 998 ton yeşil mercimek,1 100 000 ton hububat,50 783 ton nohut,600 000 ton şeker pancarı üretilmektedir. Yapımı devam eden Yahyasaray ,Uzunlu,Gelin güllü ve Ilısu sulama barajlarının devreye girmesiyle 76 989

hektar olan sulu tarım alanı 1115 500 hektara ulaşacak ve özellikle tarım ürünleri üretiminin bir kat daha artacağı tahmin edilmektedir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı doğrultusunda ilin kalkınmasını sağlamak amacıyla, Kalkınmada İkinci Derecede Öncelikli İller arasına alınmıştır. Bu cümleden olarak; Yozgat, Sorgun, Akdağmadeni, Şefaati ve Yerköy ilçelerimize küçük sanayi siteleri, Sorgun'a Şeker Fabrikası, Yozgat merkezine 3 yıldızlı turistik otel, Hattuşaş Yozgat Okulu, ilk orta ve lise dengi okul yapımları, huzur evi, hastaneler, sağlık ocakları vb. yapımları devam etmektedir. Ayrıca Yerköy-Sorgun yolu, Yozgat-Boğazlıyan yolu, Yozgat Havaalanı, organize sanayi bölgesi, yeşil kuşak projesi, kırsal kalkınma projesi gibi yatırımlar da bu yıl başlanacaktır. Merkezle birlikte 9 ilçemizde 2050 öğrenci kapasiteli öğrenci yurtları hizmete girmiştir. Yukarıda sayılan ve yapımı devam eden yatırımlar 1995 yılına kadar tamamlanmış olacaktır. Böylece güzel ve şirin Yozgat'ımız yeni bir hüviyet kazanacak ve bundan sonra göç eden Yozgat yerine, göç edilen Yozgat olacaktır. Yozgat; Atatürk'ün çizdiği yolda kalkınmasını sürdürürken geleceğe güvenle bakmaktadır. Bunu ifade ederken en büyük dayanağımız çalışkan, dürüst ve mert Yozgat halkıdır. Yozgatlı Devletine bağlı, yasalara saygılı, gelenek ve göreneklerine sadık, yardımlaşmayı seven bir yapıya sahiptir. Nice güzel günlere birlikte ulaşmak dileğiyle.

Nusret MİROĞLU

Yozgat Valisi

İLİN FOLKLOR ZENGİNLİKLERİ

Folklor halkın kendisinin sağladığı bilgilerin tamamına verilen isimdir. Folklor zamanla iki mana kazanmıştır; önceleri halk bilgisi sonraları da halk bilgisiyle uğraşan ilim olmuştur. Folklor genellikle iki ilim koluyla uğraşmaktadır. Bunlardan birisi gördüğü işi daha ziyade toplamak, imkanlar ölçüsünde müzelere koyarak ziyaretçilerin incelemelerine sunmak ve onları muhafaza etmektir ki buna etnografya da denilebilir. Diğeri ise halk edebiyatı, halk oyunları, halk müziği, gelenek, görenek ve törelerdir ki asıl folklor işte budur.

HALK OYUNLARI GİYSİLERİ

Erkeklerde

Baş:Elde örme fes ve üzerine püsküllü poşu bağlanır.

Gövde:Yakasız, desenli veya desensiz gömlek giyilir. Kol ağzları diğer kısımlara göre işleme ile dikkati çeker. Düğmesizdir. Üzerine cepken veya yelek giyilir. Cepten cebe köstek denen zincir takılır. Yelek el dokuması koyu renkten oluşur.

Belde:Şal kuşak bağlanır. Bir köşesi yandan sarkıtılır. Bağ kısmı püsküllüdür.

Bacakta:Siyah ve beyaz elde dokuma kumaştan yapılma körüklü şalvar giyilir. Şalvarın yan tarafları kumaştan rengine zıt bir renkle işlemelidir. Paça ağzları hafif açıktır. Bel kısmı renkli iplerden örülü uçkurla bağlıdır. Uç kısmı püsküllüdür.

Kadınlarda

Baş:Madeni paralar (gümüş veya altın) ve pullarla süslü fes giyilir. Üzerine işlemeli yemeni veya pullu bürük örtülür. Kefiye ile üzerinden bağlanır.

Gövdeye:Entari veya üçetek giyilir. Üzerine salta giyilir. Bunların üzerinde cekette olabilir, ceketin kol ağzları, yakası ve kenarları kırmızı sarı şeritlerle süslüdür. Göğüslerine çeşitli renkte boncuk ve altın paralar takılır.

Belde:Renkli ipten örülü çeşitli boncuk ve paralarla süslenmiş, üç dört santim genişliğinde ucu püsküllü bir kuşak bağlanır. Bu kemer madeni de olabilir.

Bacakta:Bol biçimli bacak ağzları lastikli ve üzerine dökümlü şalvar giyilir.

Ayakta:Yünden örme renkli ve desenli çorap giyilir. Ev içinde gündelik olarak da kullanılan patik renkli yün ipten örülmüş olup, desenlidir.

TÜRKÜ

Sözlü folklor ezgilerinin her çeşidi için en çok kullanılan terim türküdür. Türkü söylemek ruhi bir ihtiyaç olduğundan, yer yüzündeki her halka (halk şarkısı manasına) söyler. Türkü teriminin kaynağının Türk kelimesi olduğu bu gün artık kesindir. Böylece türkü, Türk halkının ortaklaşa oluşturduğu sözlü ve ezgili ürünlerdir.

YÖRE TÜRKÜLERİMİZ:Akdağmadeni'nde TRT repertuarına sanatçı Nida Tüfekçi'nin kazandırdığı birçok türkülerimiz vardır.Bunlardan;

YANDAN OYNA

Yandan oyna yandan oyna
Gız hayalı yandan oyna
Gurban olam suna boya
Gız halayı yandan oyna

Elin elimde değil
Şalın belimde değil
Biliyom yüzüğün eli
Benim elimde değil

Git yarim sağlığınan
Gül yolla yağlıgınan
Yağlı pesgir gül solar
Gavuşah sağlığıynan

MADENİN YOLLARI DAŞLIDIR DAŞLI

Madenin yolları daşlıdır daşlı
Bir yar sevdim gözleri yaşlı
Omuzdan omuza gıvırcık saçlı
Gızılırmak gibi geldi de geçti

Bahar geldi çağlar köyün özleri
Kan ağlıyor sevdiğimin gözleri
Beni deldi datlı şirin sözleri
Fırat nehri gibi geldi de geçti.

Ne tatlıdır köylerin güzeli
Güz gelince bağlar döker gazeli
Üç gün oldu sevdiğimden bezeli
Seyhan nehri gibi geldi de geçti

MANİLER

Anonim halk şiirinin tipik bir biçimidir. Yedi hecelidir. Dört mısradan oluşur, bunlarda genellikle tabiat ve aşk konuları işlenir. Yöremiz manileri de yurdumuzun diğer yörelerinde söylenen manilere benzerlik göstermektedir. Bunun sebebi manilerin söyleyeni belli olmayan, dilden dile dolaşan anonim halk şiiri olmasıdır. Bunlardan bir kısmı aşağıdadır;

Bahçelerde üzerlik
Mevlam vermiş güzellik
Hocası bir muska vermiş
Nazlı yere nazarlık

Mani bilirim elli
Yitirsem yarım belli
Ben yarimi bilirim
Sağ yüzü çifte benli

Endim nane biçmeye
Soğuk sular içmeye
Yarimden haber gelmiş
Kanatlandım uçmaya

Alim kavak kesiyor
Efil efil esiyor

Ben Alime ne dedim
Alim bana küsüyor

Tabakta darı gördüm
Düşümde yarı gördüm
Keşke görmez olaydım
Benzini sarı gördüm

Karşıda koyun kuzu
Kıvrım kıvrım boynuzu
Paraya tamah etme
Dengine verin kızı

Altınsın aldım seni
Bağrıma sardım seni
Sarraf seni neylesin
Beğendim aldım seni

Değirmen üstü çiçek
Kalıç getirin biçek
Benim sevdiğim güzel
Orta boylu mor çiçek

Eş pınar eşme pınar
Derdimideşme pınar
Yarım suya gelirse
Bensiz konuşma pınar

Suların akışına
Kilimin nakışına
Mahleli kuban olsun
Yarimin bakışına

Günler aşıp gidiyo
Aklım şaşıp gidiyo
Beyaz mintanlı oğlan
Kehden aşıp gidiyo

Ben varmak inekliye
Ayrarı sinekliye
Can kuban canım kurban
Omuzu tüfekliye

Dam başında duran kız
Bayram geldi donan kız
Bayram kubansız olmaz
Canım sana kurban kız

AĞITLAR

Sele Kapılan Genç Kıza Değişler;

Dereden tepeden geliyor seller
Benim öldüğüme ağlıyor eller
Ağlama anam uzaktır yollar
Kader böyleymiş ağlama anne

Felek nasıl kıydın şu genç yaşıma
Kumlar doldu kirpiğıme kaşıma
Sellere kapıldım onbeş yaşımda
Kader böyleymiş ağlama anne

Avlıyalı köyünde beni buldular
Doktora savcıya beni saldılar
Şahitlerden ifademi aldılar
Kader böyleymiş ağlama anne

ATASÖZLERİ

- Öfke gelir göz kızarır, öfke gider yüz kızarır
- Cahille çıkma yola, başına gelir türlü bela
- Etme cahille sohbet başına gelir türlü zahmet
- Her gördüğün zengini baba, her gördüğün sakallıyı dede sanma
- Fukaranın düşkününü, beyaz giyer kış günü
- Saç ayağına düşmeyince can kurtulmaz
- Düğün evini bilmiyor, dımpırtılara göbek atıyor
- Tilki tilkiliğine kadar post elden gider
- Su başından bulanır
- Üremesini bilmeyen it, sürüye getirir kurt
- Zenginin malı züğürdün çenesini yorar
- Nem duvarı, gam insanı öldürür
- Altın yere düşme ile pul olmaz
- İmam evinden aş, ölü gözünden yaş çıkmaz
- Tarla alırsan bozdan, avrat alırsan kızıdan
- Yol çalısız, el delisiz olmaz

- Sıpalı eşek yığın dağıtır
- Yamalıklı avunduna bakmıyor gümüş zurna çalıyor

DÜĞÜN GELENEKLERİMİZ

- Gelin attan inerken yere basmadan ters çevrilen kazanı atın yanına koyarak kazanın üzerine konan kaşığa gelinin ayağını bastırarak kırılması.
- Gelin eve girmeden dış kapının üst eşiğine bal çalarlar ki ağızları tatlı olsun birbirleriyle tatlı geçinsinler.
- Bir köyden bir köye gelin alıcı gelini alıp döndüğünde kırdaki çoban koçu düğüncünün önüne sürer gelin koçu kaldırıp atın üzerine atabilirse koç gelinin olur. Atamazsa çoban bahşişini alır. Bu adet bir yiğitliğin simgesi gelinin babayiğit olup olmadığının ölçülmesi içindir.

Gelinlik Tutma:Köylerimizde hala gelinlik tutma adetleri yaşamaktadır. Ölene kadar dahi gelinlik tutanlara rastlanır. Gelin büyüklerinin yanında konuşmaz.

- Gelin inerken küp kırmak kız evindeki tüm gelenek ve adetlerini unutup yeni evinin töresine uysun anlamında yorumlanır.
- Gelin geldikten bir hafta sonra gelinin kaynanası yakın komşu kadın ve kızları davet eder gelin evinde toplanırlar. Yer içer oynarlar. Eğlence bittikten sonra gelini ortaya alıp, saçlarını düz bir şekilde kaşının üstünden keserler. Bu bir gelinliğin işaretidir.
- Çok eskiden Yozgat'ın güreş ve cirit oyunları yaygındı. Bu oyunlar güreş gelinliği indiği günde gelin güreşi ödüllü olarak düzenlenirdi.

Güzel Yozgat'ımızın manevi sembolü

AHMET ŞEVKİ ERGİN EFENDİ (Şeyhzade)

1322/1906 yılında Yozgat'ta doğdu. Babası Şeyh Hacı Ahmet Efendinin en küçük oğlu Abdullah Arif Efendi, annesi müderris Mehmet Ali Efendinin kızı Hafize Hanım'dır. Beş yaşında iken babasını kaybetmiştir. İlk tahsilini mahalle mektebinde ve daha sonra Demirli Medrese'sinde okumuştur. "Taşra Medreseleri" diye anılan Darulhilafede iki yıl okuduktan sonra İstanbul'a Darul Hilafet-i Aliye' ye nakletti. Burada dördüncü sınıfı tamamladıktan sonra rahatsızlığı sebebiyle okuldan ayrıldı. Okuldan aldığı 03 Aralık 1340 tarihli taksit namesi ortaokul diplomasına muadil sayıldığı için daha sonra 1925 yılında aday ilkokul öğretmeni oldu. 1927 yılında Ankara'da açılan kısa dönemli öğretmenlik kursunu başarı ile tamamladıktan sonra da asıl öğretmen olmuştur. 16 yıl köy öğretmenliği yaptıktan

sonra,başöğretmenlik kursuna katılarak Gezici Başöğretmen olmuştur. Daha sonra Milli eğitim Müdürlüğü' nün çeşitli bürolarında çalışmış 1971 yılında 47 yıl hizmetten sonra yaş haddini (65 yaş) doldurarak emekli olmuştur.1942 yılından itibaren dedesinin adıyla bilinen camide İmam Hatipliğe başlamış ve bu görevi fahri olarak 1987 yılına kadar sürdürmüştür. Dini ve manevi ilimlerde kendini çok iyi yetiştirmiş olan (Şehzade) Ahmet Ergin;arapça ve farsçayı çok iyi derecede bilir,okur-yazar ve anlardı. Okul yıllarında bir süre Fransızca da okumuş fakat daha sonra devam edemediği için unutmuştur. Edip ve şair ruhlu olup şiiri severdi. Sağlığını kaybedinceye kadar her fırsatta okumaya önem vererek kendini her zaman yenilemesini bilmiştir. Konuşma ve sohbetleri arasında zaman zaman beyitler ve şiirler okuyarak sohbetlerine ayrı bir ahenk katardı. Gençlik yıllarında (Şevkiya) mahlasıyla hem hece,hem de aruz vezniyle birkaç şiir yazdıysa da mürettip divanı yoktur. Ergin ,müsamaha ve olgun kişiliğiyle hangi din ve görüşte olursa olsun,herkesle kolayca anlaşabilen ve bulunduğu her toplumda kendini sevdiren ve dinleten kamil bir kişiliği vardır. Güzel Yozgat' ımızın manevi sembolüdür. Kerameti zahir,abid,muttaki ve muhterem bir zattır. Ahmet Efendi namıyla bilinmekte 7 den 70'e herkesin saygıyla andığı pir-i fanidir. H. Ahmet Şevki Hocayı Yozgat'tan bilmeyen yoktur. Ahmet Efendi,hem zahiri hem de batını ilimlerle mücehhez büyük bir imamdır. İnsanlara hizmet etmenin en güzel bir iş olduğunu her surette vurgulamaktadır. Hayatını öğrenmek ve öğretmekle geçirmiştir. Pozitif ilimlerle mücehhez ve manevi ilimlerde de gerçek bir deryadır. Sohbetine doyum olmadığı gibi nurlu cemalini seyretmek bile insana manevi bir haz vermektedir. Halen emekli başöğretmendir...

HÜZNİ BABA

Hüznî Baba takma adıyla bilinen ve cami ho cası olan Mehmet Bahattin ;Yozgat ili, ilçeleri ve köylerinde halk arasında dilden dile anlatılarak gelen ve ölümünden sonra divanı ve bazı halk şi irleri yayınlanan ancak tam anlamıyla kavranamamış bir şairimizdir. Hüznî Baba'nın hayatı değişik eserlerde geniş olarak yayınlanmıştır. 1879 yılında Aşağı Nohutlu Mahallesinde doğmuştur. Önce Hüznî mahlasıyla daha sonra Hizbi Mahlasında şürler yazmıştır. Mahkeme zabıt katipliği, Haymana'da imamlık, Zile'de tabur İmamlığı yapmıştır. 13,5 yıl askerlik yapmıştır. Ömrünün son zamanlarında Yozgat'ta bulunmuş ve 17 Ocak 1936'da vefat etmiştir. Mezarı çamlığın eteklerindeki Halit Efendi bağındaki (Bugünkü Doğumevi Hastanesinin altında) mezarlıktadır. şürlerini hece ve aruz vezniyle yazmıştır. Heceyle genellikle 11'li, 7'li ve 8'li kalıpları kullanmıştır.

HÜZNİ BABA'NIN DEYİŞLERİ - (YOZGAT DESTANI)

Nice methedeyim abı havasın
Dinle nedir destanını
YOZGAT'ın
Tadanlar mest olur zevk-i safasın
Ali yüksektir mekanı

YOZGAT'ın

Dört tarafı muhit dağları vardır.
Setti İSKENDER'den bir yadigardır.
Manzarası latif cabi mashardır.
Görenler hep hayranıdır
YOZGAT'ın

Çapanzade etmiş bir cami bina
Emsali bir yerde bulunmaz asla
Makamını CENNET eylesin MEVLA
Velinimetir mehrabanı
YOZGAT'ın.

Kible tarafında ÇAMLIK havadar,
Ehli keyfe keyf bağışlar sathezar
Al,yeşil,mor,sarı çiçekler açar
Güller açar gülistanı
YOZGAT'ın.

Bir nevi arasu asyış meşe çamlar
Hep sahraya gider selvi endamlar
Kururlar meclisler içerler camlar
Şarkı söyler gazelhanı
YOZGAT'ın.

Dile neşe verir çiğdem sahrası
Çayır çimen biter hoştur havası
At koşusu erenlerin sadası
Hayat verir hep seyranı
YOZGAT'ın.

Yasemenle nerkis,fesleğen,zambak
Ne güzel yaratmış Cenab-ı ALLAH
Susamla idrîşak safasına bak
Hava rengi erguvani
YOZGAT'ın.

Birikir her taraftan pir ile civan
Çıkar temaşaya ahab-ı yaran
Koç yiğitler anda tutarlar meydan
Güreşir hep pehlivanı

YOZGAT'ın.

Panayırı meşhur,durur her yanda
Keçi,koyun,deve,at,merkep,manda
Sığır,katır kalmaz gelir hep handa
Ticaretir hazeranı
YOZGAT'ın.

Ehli medeniyet sahib diyanet
Daim ahalisi eyler ticaret
Ahde vefa kılar sahip diyanet
Müstakimdir hep vicdanı
YOZGAT'ın.

Gayet garip dosttur,misafir sever
Gelen gariplere çok ikram eyler
Mürüvvet ehlidir,sehayi sever
Hamiyetli çok insanı
YOZGAT'ın.

Edebiyat yeri cahili arif,
Her birisi fenne hakkıyla vakıf
Katiptir umumi ehli mearif
Merkepçisi hem çobanı
YOZGAT'ın.

Dilberleri çoktur,ince meyanlı
Tavus kuşu gibi gayet ilvanlı
Zekabete maruf şöhretli şanlı
Kaleminden damlar kanı
YOZGAT'ın.

Sahip tevekküldür,sahip vicdanlı
Ahde vefa kılar her bir insanlar
İşleri ziraat,rençberdir onlar
Bağ,bahçedir her bir yanı
YOZGAT'ın.

Aşair her tarafi,yaşar yaylada
Kurulmuş haymalar,çölde,sahrada
Konarlar,göçerler,çay'ı sefada
Akdağ gibi var ormanı

YOZGAT'ın.

Abu hayat gibi suları akar
Lalesi,sümbülü,reyhanı kokar
Davar,sığır ile yaylaya çıkar
Deve çeker kervanını
YOZGAT'ın.

Sorgun,Boğazlıyan,Maden kazası
Mürüvvet ehlidir beyi,ağası
Daim fukaraya vardır atası
Mebzunu nimetle namı
YOZGAT'ın.

Etmedim vasfını binde birin yat
Çekilmiş köşeye çok sahip irşat
Gayetle muhterem hep kavmi
YOZGAT
Hemde pek yüksektir
ŞANI YOZGAT'ın

AGAH EFENDİ

Yozgat'lı çapanoğlu Ömer Hulusi Efendinin oğludur. 1832 yılında İstanbul'da doğmuştur. 1860 yılında yayınlanmış olan İlk Türk Gazetesi Tercümanı Ahval'ı çıkarmıştır. Böylece Türkiye'nin ilk gazetecisi ünvanını kazanmıştır. Gazeteciliğin yanında çeşitli devlet memurlukları yapmıştır. Posta Bakanlığı sırasında Posta pullarını bastırarak Türkiye Postalarında ilk defa pul kullanma usulünü o getirmiştir. 1885 yılında Atina elçisi iken orada ölmüş, cenazesi İstanbul'a getirilmiştir.

EMİRCİ SULTAN

Ahmet Yesevi'nin halifelerindendir. Lakabı şerifüddün, Babasının adı Muhammed'dir. Emirci Sultan olarak bilinmektedir. Doğum tarihi bilinmemektedir. Ölüm tarihi 1240'tır. Türbesi Yozgat'ın Osmanpaşa Kasabasındadır. Asıl adı Osman'dır. Babası çocukluğunda

Ahmet Yesevi'ye gönderir. Ahmet Yesevi'nin yanında bir çok kerametler gösterir bir gün Yesevi Dergahına çin'li tüccarlar gelir Ülkelerinde ejderha türediğini ve insanları öldürdüğünü söylerler. Ahmet Yesevi Hazretlerinden yardım isterler. Ahmet Yesevi Dervişlerine çin'e kim gitmek ister deyince Dervişler "emir sizindir , "derler , ama içlerine de bir korku düşer. Bu sırada Osman Efendi gitmek is tediğini söyler Ahmet Yesevi Osman'ın beline tahta bir kılıç kuşandırarak dualarla uğurlar. Osman Efendi tahta kılıcıyla çin diyarında ejderhayı öldürür ve geri döner. Başından geçenleri ve ej derhayı nasıl öldürdüğünü hocasına anlatır. Ah met Yesevi'de ona "Emiri çin " lakabını verir. Bu lakap zamanla bozularak Emirci'ye dönüşür ve Yozgat yöresinde Osman Efendi hakkında bu la kap kullanılır. Osman Efendi bir görüşe göre Ahmet Yesevi'nin 1194 yılında vefatıyla Türkistan'da duramaz Rumeli'ye doğru yola çıkar, bir görüşe göre de Ahmet Yesevi'nin isteği ve iradesi doğrultusunda Anadolu'ya gelir daha 'sonra Yozgât'ın Keçikıran Köyüne yerleşir bu sırada Sivas'a Vati tayin edilen Selçuklu veziri , Emiri çin'in göh retini duyar yanına gelir sohbetinde bulunur, ta lebesi olur. Selçuklu Hükümdarına bir mektup yazarak valilikten istifa eder ve şeyh Osman'ın zaviyesi çevresindeki bir kaç köyü ve bir miktar ara ziye satın alarak vakfeder. 0 günden sonra da tek kenin adı Osmanpaşa Tekkesi olur. Köy de bu günkü Osmanpaşa Kasabasıdır.

NİDA TÜFEKÇİ

1 Mart 1929'da Yozgat'ın Akdağmadeni İlçesin de doğmuştur. Müzik seven bir ailenin çocuğudur. İlk müzik eğitimini babası Hamdi TÜFEKÇİ'den almıştır. İlkokulu Akdağmadeni'nde, orta okula yine Akdağmadeni'nde başlamış, Ankara'nın Maliye okuluna giderek öğrenimini bu rada tamamlamıştır. Muzaffer SARISÖZEN'in teşvikiyle 1947'den itibaren Yurttan Sesler Programına öğrencilik yıllarında misafir sanatçı olarak katılmaya başlamıştır. 0 güne kadar bilinmeyen bir tavrıla sürmeliyi söylediği için radyonun en parlak simaları arasında yer almıştır. 1953'te Yurt tan Sesler'in daimi sanatçısı olmuştur. TRT'de çeşitli görevlerde bulunmuş, yaptığı derlemeler, yetistirdiği talebeler ve yazdığı notalarla Türk Halk Müziğinin tanıtımında büyük emeği geçmiştir. Resmi ve özel derleme gezilerinde derlediği türkülerin sayısı bilinmemektedir. 750-800 kadar türkünün notasını yazmıştır. Yaşamı boyunca Muzaffer SARISÖZEN ekolünün savunucusu ve uygulayıcısı olmuştur. 1970-1990 yılları arasında yetişen halk müziği sanatçıları ise Nida TÜFEKÇİ ekolünden yetişmiştir. Cumhuriyetin İlanından sonra milli kültürümüzün zenginliklerini, folklo rünü ortaya çıkarmak için bir çok çalışma yapmış tır. Bunlardan birisi de halk türkülerinin derlen mesidir. Muzaffer SARISÖZEN'in yurt çapında el de ettiği derlemelerin "Yurttan Sesler Programı" ile değerlendirilmesi, Anadolu'da halk müziğine karşı ilginin artmasına sebep olmuştur. Yurttan Sesler ve Halk Müziği akımının en etkili savunucusu ve uygulayıcısı Nida TÜFEKÇİ'dir. Nida TÜFEKÇİ Yozgat ve çevresinin türkülerinin özellikle Sürmeli'nin yurt çapında sevilip tanınmasını sağ lamıştır. Sürmeli'nin en çok sevilen tarzlarından birisi de Nida TÜFEKÇİ tavrıdır.

HASAN COŞKUN

İstiklal Savaşının sarıklı mücahitlerinden Ha san COŞKUN, 1887 yılında Sorgun'un Ahmet Fakılı Köyünde doğdu. Demli Molla veya Deli Molla adlarıyla da anılır. Eğitimini köyünde ve Kayseri'de yapmıştır. Yozgat vaizliği yapmıştır. Cumhuriyet İlanından sonra 6 sene Sorgun İmamlığı yapmış, bilahare etnik grupların ve özellikle Er menilerin faaliyetlerini sürdürdükleri Kars ve yöresinde kendisinin ilim ve feyzinden yararlanmak üzere Kars'a tayin edilmiş, Kars'ta Karşlıların bu yük sevgi ve takdirleriyle kargılanmış, kızını ve oğlunu Kars Lisesinde okutmuş, daha sonra Polatlı ve Eskişehir Müftülüklerine tayin edilmiş; Eskişehir Müftülüğünden emekli olmak üzere mü racaat ettiğinde Sorgunlu hemşehrilerinin ısrarı ile tekrar Sorgun Müftülüğüne tayin olmuş 2 yıl burada çalıştıktan sonra emekli olmuş, 20 Ocak 1965'te vefat etmiştir. Mezarı Eskişehir'dedir. Hasan Efendi halkın içinden gelmiş kendi kendini yetiştirmiş mütevazi, ileri görüşlü aydın bir din adamıdır. gair ve hatipliğinin yanı sıra fenne, il me, medeniyete ve demokrasinin faziletlerine inanmış bir kişidir. şürleri bugün bile halk arasın da sevilerek söylenir.

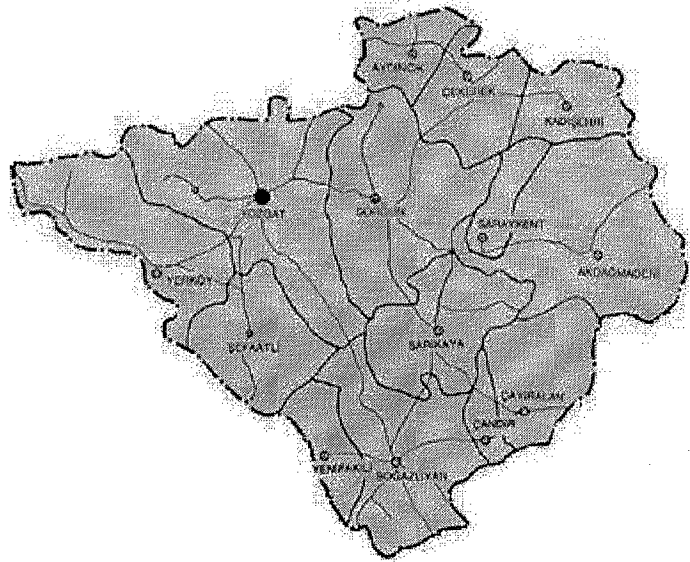
COĞRAFYA BÖLÜMÜ

İl Merkezi Yozgat

Şehir merkezi Yozgat yaylasının en yüksek tepelerinden (1680 m) olan Soğluk (Sovuk-oluk) adıyla anıyla anılan çamlığın kuzeye bakan etekleriyle 1590 m. Yükseklikteki Çıtak tepesi kollarından nohutlu, Keltepe Tuzkayası adındaki tepelerin güney etekleri üzerinde ve Nohutlu ile Keltepe' nin teşkil ettiği Çıtak boğazı içerisinde kurulmuştur. Kabaktepe ve Kızıltepe adını taşıyan tepelerin güneye bakan yüzlerinden inerek Kirazlı mesiresi yolu ile doğudan batıya akan Yozgat deresi şehrin ortasından geçer. Şehir bu dere ile Nohutlu ve Soğluk gibi iki semte ayrılır. Şehrin Merkezinin denizden yüksekliği 1320 m. dir.

Coğrafi Konumu

Yozgat İli, İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak Bölümü'nde

Bozok Platosu üzerinde yer almaktadır.

Kuzeyde; Çorum - Amasya - Tokat, Doğuda Sivas, Güneyde Kayseri - Nevşehir, batıda Kırşehir ve Kırıkkale illeri ile çevrilidir. 34° 05 - 36° 10 doğu meridyenleri ile 38° 40 - 40° 18 kuzey paralelleri arasındadır. Yukarıda belirtilen matematiksel konumuna göre İl'in en doğusu ile en batısı arasında 2° 05 boylam meridyen) farkı olup, yerel saat farkı 8' 20" dir . Kuzeyi ile güneyi arasında ise, 1° 38'lik enlem paralel) farkı vardır. Ancak, fark az olduğundan iklim üzerinde önemli bir etki yaratmamıştır.İlin, doğu - batı uç noktaları arasındaki kuş uçuşu uzaklık 216 km, kuzey - güney uç noktaları arasındaki uzaklık 144 km. dir.

Yozgat, alan bakımından Türkiye'nin 15. İlidir. (*)

YOZGAT'ın:

İZDÜŞÜM ALANI (Km2)
13597

GERÇEK ALANI (Km2)
14123

YOZGAT İLİNİN KOMŞU İLLERLE SINIR UZUNLUĞU - UZAKLIĞI

İller	Yozgat- Amasya	Yozgat - Tokat	Yozgat-Çorum	Yozgat - Sivas
İzdüşüm Uz. (KM)	8	61	136	81
Uzaklık KM)	187	207	104	224

İller	Yozgat- Kayseri	Yozgat- Nevşehir	Yozgat- Kırşehir	Yozgat- Kırıkkale
İzdüşümUz.km (KM)	100	36	70	15
Uzaklık KM)	97	202	112	142

Yozgat'ın, merkez ilçe dahil olmak üzere toplam 14 ilçesi vardır.

İlçeler	İl Merkezine Uzaklık (KM)
Akdağmaden	104
Aydıncık	97
Boğazlıyan	94
Çandır	124
Çayıralan	112
Çekerek	90
Saraykent	71
Sarıkaya	77
Sorgun	34
Şefaathı	44
Yenifakılı	116

Eski uygarlık merkezlerinden Hattuşaş (Boğazköy) ve Alacahöyük'le komşu olan Yozgat, önemli yolların kavşağında yer almıştır. Ankara – Sivas (E-88) karayolu ile Samsun - Kayseri - Mersin karayolları il'den geçmektedir. Bu yollar, uluslararası taşımacılıkta önemli bir yere sahiptir. Ülkemizden ve Avrupa ülkelerinden Ortadoğu'ya (İran, Irak) yapılan ticaret, bu yolların önemini daha da artırmaktadır. Yozgat İli'nin kent merkezi arasında çamlık Tepesi ile Nohutlu Tepesi arasındaki doğu - batı uzanışlı Kirazlı Vadisi içerisinde kurulmuştur. Deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 1301 metre, en yüksek noktası olan Soğluk Tepesi ise, 1680 metredir

JEOLJİK YAPI

Yozgat ili jeolojik olarak üçüncü zamana ait olduğu tesbit edilmiştir. Çoğu yerde kırılma ve kıvrımlara uğramış metamorfik taş kütleleri (mermerler, kuvarsitler vb) yer tutar. Çevrede mermer nitelikli kalkerlerin bulunması bunu doğrulamaktadır.

Yerköy, Sorgun ve Boğazlıyan yöreleri kireçtaşı ve marndan oluşmuş, orta eosen yaşlı serilerle kaplıdır. İlde kırık çizgiler oldukça azdır. Kızılırmak havzasına giren kesimlerde Neojen Devrinin kalın volkanik örtüleri yine bu devrin göl tortul tabakaları arasında kalmıştır. Bu devrin kayalarından kayatuzu bu havzada oldukça boldur.

Akdağ madeni civarı depremlere duyarlı bir bölgede kalmaktadır. Merkez İlçe, Yerköy ve Şefaathı yöreleri ikinci ve üçüncü derece deprem kuşağındadır.

İl toprakları değişik yapılı olup, genellikle kahverengidir. 1500 m. yüksekliğin üzerindeki alanlar kestane rengi topraklarla kaplıdır. Delice Irmak ve Çekerek Suyu vadilerinin bulunduğu alanlar alüvyonlarla kaplıdır.

DAĞLAR VE TEPELER

Dağlık alanlar ilin kenar kısımlarında yer almıştır. Kuzeydoğu ve doğu kenar bölümü çok daha dağlık hem de Yozgat yöresinin en yüksek yeridir. Genel olarak ilin ortalama yüksekliği 1500 m.yi geçer. Yörede görülen en dikkate değer dağlardan olan AKDAĞLAR kıvrımlı sıradağlar şeklindedir. Kızılırmak nehri boyunca güneybatı-kuzeydoğu istikametinde düzenli bir sıra şeklinde Yukarı Kızılırmak 'a doğru uzanır. Burada adeta nehire akış yönü göstermiştir. Bu uzanışı, ilin doğu komşusu Sivas ile tabii bir sınır olmuştur. Yörede ikinci önemli dağ sırası, Kuzey DEVECİ DAĞLARI 'dır. Bu dağlar, Bozok Platosunun kuzeyinde yer alır. Bulunduğu yerde, hem Yozgat-Tokat için, hem de İç Anadolu Bölgesi-Karadeniz Bölgesi için doğal bir sınır oluşturur. Ayrıca, Çorum sınırındaki zincirli ve Akçadağı, Kayseri sınırında bulunan Akdağ'ın devamı durumundaki Gevencik ve Keklice dağları önemli dağlarındanır.

Bozok platosu üstünde yüklesin tepeler çok sayıdadır. Ancak, monoton görünüşü bozacak şekilde fazla yükseklikler göstermezler. Ayrıca, tepelerin nisbi yükseltilerde büyük olmayıp, ortalama 250-300 m. kadardır. Diğer taraftan platonun yapısı ile bu tepeler farklı yapıdadır. Bu farklılığın sebebi tepelerin lavlar tarafından örtülemeyen eski yükseltiler olmasına dayanır. Tepelerin yüzeyi dalgalıdır. Yer yer sel ve selcikler tarafından yarılmıştır.

İLDEKİ DAĞ ve TEPELER

OVALAR

Yozgat ili dahilinde çok geniş alanlı ovaların sayısı fazla değildir. Genellikle büyük ovalar, tepeler arasında çukurlaşan yerlerde alüvyonların çökmesiyle oluşmuşlardır. Yerköy ve

Boğazlıyan ovaları böyledir. Boğazlıyan ilçesinin batısında oldukça büyük bir ovanın, çevreye göre çukur kalmış durumu dikkati çeker. Bu ovanın doğu-batı istikametinde uzunluğu 6-7 km. genişliği ise, 5-6 km.dir. obanın ortasından geçen Boğazlıyan çayına, çevre dağ ve tepelerden katılan bir çok kol ve dereler taşıdıkları alüvyonlarla Boğazlıyan ovasını meydana getirmişlerdir. Yerköy ovası da, aynı şekilde etrafı tepelerle çevrilmiş, çukurlaşmış alüvyon bir düzlüktür. Sarıkaya ilçesinde 5-6 km. uzaklıkta, ilçenin kuzeyinde Terzili, Karayakup, Hasbek ve Çıkırıkçı köylerinin kurulduğu bölgede de böyle bir verimli ova bulunmaktadır.

Akarsular etrafında vadi tabanında biriktirilmiş alüvyonlardan oluşun ovalarda mevcuttur. Bütün Yozgat arazisinde erozyonun etkisi çok fazla olmaktadır. Bu yüzden çıplak tepelerden sel ve selciklerin vadi tabanına taşınmış olduğu alüvyonlar da oralarda vadi tabanı ovasını oluşturmuştur. Sulanabilen bu ovalar sebze ve bahçe tarımı için çok elverişli yerlerdir. Bu özellikte olanları: Şefaathı'da Karanlıkdere Vadisi, Çekerek Irmağı Vadisi ve Konak Çayı vadileridir.

Ayrıca vadi tabanlarında birikinti konileri de teşekkül etmiştir. Örneğin, Karamağra Deresi'nin tabanlı vadisi içindeki birikinti konileri gittikçe büyümektedir. Konilerin malzemelerini ufalanmış volkanik taşlar teşkil etmektedir.

YAYLALAR

Bozok Yaylası; Yozgat ili topraklarının bulunduğu bölgeye Bozok Yaylası denir. Kızılırmak yayı içinde kalan yayla Delice ırmak ve Çorum suyuna karışan vadilere dayanır. Kuzay doğuda Deveci dağının batıya doğru ilerleyen kollarının düzlükleri arasında Bozok yaylasının yükseltisi 1200-1400 m'dir. Yayla kuzey batıya doğru alçalır ve 800 m'den aşağı olan Kızılırmak taban ovasına ulaşır.

AKARSULARI

İl içinde bulunan ırmak, çay ve derelerin suları genellikle ilkbaharda karların erimesiyle çoğalır. Kışın ve yağmurlu zamanlarda suları bol olan akarsuların bazıları yaz aylarında kurumaktadır. Bu akarsular kısaca şunlardır:

1-Çekerek Suyu: Yeşilırmağın önemli koludur. Sivas ili sınırları içinde Çamlıbel'den doğar. 110 km.lik bölümü ilimiz topraklarından akar. Akdağmadeni civarından Çakraz, Gündelen ve Dikirsaray kollarını alır. Sorgun civarından da beslenerek Tokat ili topraklarına girer. Çekerek suyu yazın kurumaz. Bu ırmaktan arazi sulanmasında yararlanılmaktadır.

2-Delice Irmak: Akdağ'ın batısından Boğazlıyan ilçesinin Yahyasaray Köyü civarından doğar. Batı yönünde akarak Karaabalı, Kerpiçcik ve Tekke Özü dereleriyle beslenir. 30

km.uzunluğundaki Karanlık Dere Vadisi'ni geçer.Sekili köyü civarında ilimiz sınırları dışına çıkarak Kızılırmak'a karışır.Ayrıca Eğriöz suyu,Karacaali suyu ve Beşiközü önemli derelerden olup,Delice ırmağını besleyen akarsulardır.

3-Eğriöz Suyu:Konak suyunun kolu olup 65 km.uzunluğundadır.Yozgat'tan doğar Sorgun'u çevreler.

4-Karacaali Suyu:120 km.Uzunluğunda olup Akdağ ve Boğazlıyan ovalarından beslenir,ufak tefek kollar alarak Konak suyuna karışır.

5-Beşiközü:Yozgat merkezlerindeki Kabaktepe'nin kuzeye bakan eteklerinden doğarak Topaç,Musabeyli köylerinden aldığı küçük derelerle Konak suyuna karışır.

Yukarıda kısaca tanıtmaya çalıştığımız akarsuların genel özelliklerinden birisi de Bozok Platosu'nun çeşitli bölümlerinde derince vadiler meydana getirmeleri ve bu vadiler içinde akmalarıdır.Yörenin iklimi gereği rejimleri düzensizdir.Kar erimelerinin ve yağmur yağışlarının fazla olduğu ilkbahar mevsiminde bol su taşırlar.Çıplak alanlardan beslendiği için bu sırada suları bulanıktır ve bol alüvyon taşırlar.Yazın kuraklığı ve aşırı buharlaşma nedeniyle suları azalır.Sonbaharda az da olsa seviyeleri yükselir.

GÖLLER

Yozgat yöresinde tabii şekilde oluşmu büyük göller yoktur.Ancak,Boğazlıyan'ın 4 km.kadar batısında birçok sıcak su kaynakları ve bu kaynaklardan çıkan suların meydana getirdiği bir göl bulunmaktadır.Çaylak Köyü'nde bulunan göle köyün adıyla Cavlak Gölü denilmektedir.70 m.genişlikte ve 120 m.uzunluğa sahip olan bu göl çanağının,bir zamanlar şimdikinden çok daha geniş bir yer kapladığı çevresinde görülen eski kıyı çizgisinden anlaşılmaktadır.Göl suyu çok sıcaktır.Derinliği 12 m.olan gölün orta kısmının,cisimleri kendine çektiği gözlenmiştir.Bu yüzden göl çevresinde tehlikeye karşı tedbir alınmıştır.

Yozgat yöresinde derelerin elverişli yerlerinde yapılan göletler,suni birer göl olarak görülmektedir.

GÖLETİN ADI	YERİ
Akçakışla	Akdağmadeni
Doğankent	Sorgun
Gürden	Boğazlıyan
Saray	Yerköy

Koçcağız	Sarıkaya
Yukarı Sarıkaya	Sarıkaya
Kirazlıdere Göleti	Yozgat Merkez
Çamlık göleti	Yozgat Merkez
Divanlı göleti	Akdağmadeni
Fakıbeyli göleti	Yozgat Merkez

Bunlardan Çamlık ve Kirazlıdere göletleri içme suyu ihtiyacını karşılamak için yapılmış ve Yozgat Merkezinin içme suyu bu göletlerden sağlanmaktadır.Diğer göletler sulama gayesiyle yapılmışlardır.ihtiyacını karşılamak için yapılmış ve Yozgat Merkezinin içme suyu bu göletlerden sağlanmaktadır.Diğer göletler sulama gayesiyle yapılmışlardır. Ayrıca il sınırları içerisinde akarsuların elverişli yerlerinde barajların ve hidroelektirik santrallerinin yapımına başlanmıştır.

İKLİM

İlde İç Anadolu Bölgesi'nin karasal iklimi hakimdir.Yaz ve kış mevsimleri ile gece ve gündüz arasındaki sıcaklık farkları yüksektir.Kış mevsimi uzun ve şiddetli geçer.Yaz ayları genellikle serin, Temmuz ve Ağustos ayları sıcaktır.Sonbahar ayları uzun ve ılıman geçer.

Yerköy,Şefaati,Boğazlıyan ve Sarıkaya ilçeleri genellikle yaz aylarında oldukça sıcaktır.Dağlık ve yaylalık alanlar serin geçer.En yağışlı ayları:Aralık,Ocak ve Mart,en kurak ayları ise Ağustos ve Ekim aylarıdır.

BİTKİ ÖRTÜSÜ

Yozgat toprakları bitki örtüsü yönünden genellikle çıplaktır.Önemli bir bölümü bozkırdır.Dağlık alanlar ormalıktır.Orman alanlarının en zengin olduğu yöre Akdağlar ile Bozok yaylasının yüksek kısımlarıdır.Buralarda Kayın,Ladin ve Meşe ormanlarına rastlanır.ilimizin orman alanları toplamı 187 542 hektardır.Orman alanlarının korunup geliştirilmesi için Yozgat Çamlığı 1956 yılında Milli Park ilan edilmiştir.

Mevcut il topraklarının %88,1'i tarıma elverişli kültür arasıdır.Ekilebilen alanlarla orman ve meralar 1 244 192 hektarlık bir alanı kaplar.Bu alanın %66,15'i tarla,%15,07'si orman,%16.93'ü çayır ve mera,diğer kısımları ise meyve,bağ,bahçe ve sebzelik alanlarıdır.Hububatta söz sahibidir.

NUFUS VE YERLEŞME

Yozgat'ın Nufusu:

Yozgat tarihi incelendiğinde Cumhuriyet'in ilanından sonra, Yozgat'ın sınırlarının değiştiğini görürüz. Sınırdaki bu değişiklik şüphesiz nüfus üzerinde de etkisini gösterecektir. Bu nedenle, ilin nüfusu konusunda daha sağlıklı bilgi için Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası dönemi ayrı ayrı ele alıp incelemek gerekir.

Cumhuriyet' ten Önce Bozok Sancağı'nın (Yozgat'ın) Nüfus Durumu:

Yozgat'ın Cumhuriyet'ten önceki dönemle ilgili nüfus sayımlarını gösterir resmi belgeler mevcut olmadığından bu döneme ait nüfus hakkında, düzenli ve kesin bilgiler elde etmek mümkün olmamıştır. Hal böyle olmakla beraber Cumhuriyet'ten önce "Bozok Sancağı" ismi ile anılan Yozgat idari ünitesine ait ilk nüfus bilgilerine Prof. Dr. Enver Ziya Karal'ın "Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk nüfus sayımı" adlı eserinde rastlamaktayız. Padişah II. Mahmut zamanında yaptırılan nüfus sayımında yalnız müslüman-erkek nüfus sayılmıştır. Yukarıda adı geçen esere göre, Bozok Sancağı'nın on ilçesinde nüfus durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

TABLO I – Hicri 1299 Tarihli Salname'ye göre Yozgat ve Mülhakatının Nüfus Durumu

İlçeler	İslam	Rum	Ermeni	Protestan	Kıptı	Gay.Müs	Toplam
Yoz.Mer	34 511	378	4 019	312	0	126	39 346
Boğaz.	14 365	74	609	109	104	0	15 261
Maden	12 771	1 371	1 749	143	0	0	15 985
Sungurlu	13 471	194	529	6	0	225	14 425
Çorum	21 543	4	80	0	288	0	21 915
Toplam	96 661	1 972	6 986	570	392	351	106 932

Sonuç olarak 1831 yılında Yozgat ve çevresinde yaşayan sadece müslüman erkeklerin nüfusu 50188'dir. Kadın-çocuk ve azınlıklar geniş bir şekilde düşünüldüğünde yörenin o tarihlerde ne kadar çok nüfusa sahip olduğu tahmin edilebilir.

Bu konuda Yozgat ve mülhakatı (Yozgat ve ona bağlı yerler) hakkında, Cumhuriyet'ten önceki devreye ait ikinci bilgiye Hiçri 1299 tarihli Salname kayıtlarından 106 932 nüfusu olduğu görülür. Bu nüfusun din ve mezheplere göre ilçeler itibariyle dağılışı tablo I' de gösterilmiştir.

Yozgat nüfusu hakkında üçüncü kaynağa 1899 tarihli "Kamus'u Alam" da rastlamaktayız.Bu belgeye göre de o zaman yalnız iki ilçe kalmış bulunan Yozgat'ın toplam olarak nüfusu 172 250 dir.

CUMHURİYET DÖNEMİ YOZGAT NÜFUSU

Cumhuriyet döneminde ilk nüfus sayım yılı olan 1927 den günümüze kadar yapılan nüfus sayım sonuçlarından da anlaşılabacağı gibi Yozgat'ın sürekli ve düzenli fakat çok az bir artış göstermiştir.1927'de yapılan ilk nüfus sayımında ilin genel nüfusu (ilçeler ve köyler dahil) 208 688 iken, 1985'de yapılan nüfus sayımında 554 599'a yükselmiştir.Nüfus sayımı sonucu genel artış nisbeti %018.96 dır.Bu oran şehirlerde %046.04'e kadar yükselirken köylerde artış nisbeti %009.19'dır.Şüphesiz bunda köyden kente göçün rolü vardır.

İl genelinde tesbit edilen bu nüfus artışına karşılık,özellikle bazı ilçelerde nüfus artışı düzensizlikler göstermektedir.Bunun da sebebi yerleşme birimleri arasında olan ayrılma ve birleşmedir.Bu türden olarak Yozgat Merkez ilçesinin 1940 nüfus sayımında toplam 85 001 olan nüfusunun 1945 nüfus sayımında 52 581'e düşmesi Yerköy'ün Şefaattlı ve Salmanlı bucağı ile birlikte Yozgat Merkezinden ayrılıp müstakil bir ilçe haline gelmesinden,Akdağmadeni ilçesinin 1955 nüfus sayımında 58 678 olan toplam nüfusunun 1960 nüfus sayımında 49 706'ya düşmesi,Sarıkaya'nın ilçe haline gelmesi sebebiyle Hasbek bucağının Akdağmadeni'nden ayrılıp bu ilçeye bağlanmasındandır.Boğazlıyan ilçesinin 1945 nüfus sayımında 71 079 olan toplam nüfusunun 1950 nüfus sayımında 52 833'e düşmesi,Boğazlıyan'ın bir bucağı durumunda bulunan Çayıralan'ın bu ilçeden ayrılıp müstakil bir ilçe haline gelmesinden aynı ilçenin 1955 nüfus sayımında 61 004 olan toplam nüfusunun 58 678 olan toplam nüfusunun 1960 nüfus sayımında 49 706'ya düşmesi,Sarıkaya'nın ilçe haline gelmesi sebebiyle Hasbek bucağının Akdağmadeni'nden ayrılıp bu ilçeye bağlanmasındandır.Boğazlıyan ilçesinin 1945 nüfus sayımında 71 079 olan toplam nüfusunun 1950 nüfus sayımında 52 833'e düşmesi,Boğazlıyan'ın bir bucağı durumunda bulunan Çayıralan'ın bu ilçeden ayrılıp müstakil bir ilçe haline gelmesinden aynı ilçenin 1955 nüfus sayımında 61 004 olan toplam nüfusunun 1960 nüfus sayımında 50 001'e düşmesi keza bu ilçenin bir bucağı olan Sarıkaya'nın ayrılarak müstakil bir ilçe haline gelmesindendir.

Buraya kadar 1940 yılı-1960 yılı arası devrede Yozgat nüfusundaki hareketliliğin daha ayrıntılı öğrenilmesi için aşağıdaki tabloların incelenmesinde fayda vardır.Ayrıca 1960 yılından sonraki dönemlerde nüfus artışının temposu yavaşlamıştır.Bunun asıl sebebi bu dönemde yurt dışına giden işçilerin bir hayli fazla olmasındandır.Genel artış nisbetinin

düşük olmasının sebebi ise,Yozgat çevresinde iş alanlarının olmaması sebebiyle halkın bir kısmının büyük şehirlere göç etmesindendir.Son yıllarda Yozgat Bira Fabrikası gibi işyerlerinin açılması ve inşaat sektöründeki gelişmeler nüfusun iş aramak maksadıyla dışarıya çıkışını önlemiş görünmektedir.Yinede Yozgat İç Anadolu Bölgesi içerisinde yıllık nüfus artışı oranı bakımından Ankara,Kayseri ve Tokat'tan sonra sırayı almaktadır.Diğer taraftan,Çankırı ile Yozgat bölgesi iller içerisinde kentleşme oranının en düşük olduğu iller içerisinde yer almaktadır.

NÜFUS DAĞILIMI

1990 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre ilin toplam nüfusu 583 919'dur.Nüfus yoğunluğu 39.6'dır.İl genelinde nüfusun %28.5'i şehirlerde,%71.5'i köylerde yaşamaktadır. Toplam nüfus;il merkezleri,13 ilçe ve 641 bucak ve köylerde yaşamaktadır.

Şehir ve kasabaların nüfusu 212.443 kişi,bucak ve köylerin nüfusu ise 371.476 kişidir.

SAYIMDAN İLGİNÇ NOTLAR:

21 Ekim 1990 yılı genel nüfus sayımında ilimizi ilgilendiren ilginç notlar vardır.Bu notları maddeler halinde şöyle sıralamak mümkün:

- Yeni ilçelerimizden Yenifakılı'nın Merkez nüfusu 620 kişi azaldı.
- İl düzeyinde sadece Sorgun ilçesinin merkez ve köy nüfusunda artış kaydedildi.
- Sorgun'un dışındaki diğer ilçelerin merkez nüfusu artarken köy nüfusu geriledi.
- Yozgat Merkez,Akmağdeni,Sorgun ve Şefaattli'nin genel nüfusu arttı.
- Boğazlıyan,Çayıralan,Çekerek,Sarıkaya ve Yerköy'ün genel nüfusu düştü.
- Nüfus artışı Sorgun'da en yüksek oranda gerçekleşirken,en fazla nüfus erozyonuna Çekerek uğradı.

YERLEŞME

İlimizin toplam yüzölçümü 14.123 km²'dir.İlin idari tarihçesi bölgemiz Türkiye Tarihi'nde Bozok ismiyle anılır.Bu adı XV.yüzyılda almıştır.Bozok Sivas Paşası'na bağlı sancak iken 1560 senesinde Rumeli Beylerbeyi'ne verilmiştir.İlimizin şehir manzarası görünümü 1745 yıllarında Çapanoğlu Ahmet Paşa'nın kapıcıbaşılığına getirilmesiyle başlar.Sonra sırası ile Çapanoğlu Mustafa Bey ve Süleyman Bey idareyi ele almıştır.

Önceleri Sivas iline bağlı olan Bozok sancağı XIX. yüzyılın ikinci yarısında Ankara iline bağlanmıştır. Bu dönemde İlçeleri Boğazlıyan, Sungurlu, Çorum ve Maden'dir. Cumhuriyetin ilanından sonra, Yozgat Bozok olarak kurulan ilin merkezi olmuştur. Millet vekili Süleyman Sırrı İçöz'ün teklifi üzerine de adı Yozgat olarak değiştirilmiştir.

Yozgat 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilanından sonra il olmuştur.

OKULLAR VE SAYILARI

1990 Verilerine Göre

İlkokul : 732 İlkokulsuz Köy yoktur.

Anasınıfı : 54

Uygulamalı Anaokulu : 1

İlköğretim Okulu : 8

Ortaokul : 99

Lise : 21

İmam Hatip Lisesi : 9

Kız Meslek Lisesi : 7

Endüstri Meslek Lisesi : 5

Ticaret Lisesi : 3

Anadolu Lisesi : 1

Anadolu Kız Öğretmen Lisesi : 1

Pratik Kız Sanat Okulu : 7

Yüksek Okul : 2

Erciyes Üniversitene bağlı Meslek Yüksek Okulu : 1

Öğretmen Yetiştirme Merkezi : 1

YOZGAT'TA OKUL İÇİ- OKUL DIŞI SPOR ETKİNLİKLERİ

ATLETİZM:

Koşma, atma, atlama gibi çok geniş kapsamlı bir spor dalı olan atletizm, Yozgat'ta yalnızca kros yarışmaları ile gerçekleşiyor. Yol içinde il ve ilçe okullarının katıldığı kros müsabakalarında ilçelerin başarıları ve merkez okullarının zayıf kalışı dikkat çekici. Halbuki Yozgat, koşu sporları için tabii imkanlara sahip bulunuyor. Konya'da yapılan bölgeler arası kros grup birinciliğinde Yozgat takımları derece elde edemediler.

BASKETBOL:

Yozgat'ı bölgeler arası spor müsabakalarında başarı ile temsil eden ilgi gören basketbol sorunun belirli bir düzeyde altyapısı da bulunuyor. İlkokullarda il şampiyonu Sakarya İlkokulu Koz Basketbol Takımı grup elemelerinde Kırşehir Kayseri ve Samsun takımlarını eledi ve yarı final hakkını elde etti. Katıldığı yarı finallerde ise üçüncülük aldı.

Ortaokullarda Anadolu Lisesi (Orta bölümü), liselerde Atatürk Sağlık Meslek Lisesi Kız Basketbol takımları il birincisi olduktan sonra katıldıkları grup elemelerinde üçüncü tura kadar yükselebildiler ve bu turda Samsun takımlarına yenilerek elendiler.

İlk ve ortaokullarda erkek takımları birinci turda Boğazlayan Lisesi Basketbol Takımı'nda ikinci turda bölgeler arası müsabakalara veda ettiler.

FUTBOL:

Okul futbol liglerinin kış mevsimine rastlaması, olumsuz saha ve hava şartlarına karşı öğrenci sporcuların sahaya çıkarak mücadele vermeleri futbol sevgilerini ve içtenliklerini ortaya koymaktadır.

Ortaokullardan Merkez Ortaokulu, liselerde Sarıkaya İmam Hatip Lisesi futbol takımları il birincisi oldu. Grup müsabakalarında Çorum takımlarına mağlup olarak işi ilk turda bıraktılar.

GÜREŞ:

Bağrından milli güreşçiler, olimpiyat şampiyonları çıkaran bu memlekette güreş bir ara eski gücünden uzaklaşmış. Fakat son birkaç yıldır canlanma, kıpırdanma ve gelişme gözleniyor.

Güreş Federasyonu' nun çeşitli kategorilerdeki güreş grup birinciliklerini Yozgat'a vermesi ve Gençlik ve Spor Müdürlüğü 'nün güreş sporuna yeterli imkanı sağlamasının Yozgat güreşinin gelişmesinde pozitif etkisi tartışmasız mevcuttur.

Orta dereceli okullarda ilk sırayı elde eden güreş takımları da şöyle; Yozgat İstiklal Lisesi End. Meslek Lisesi. Sarıkaya İmam Hatip ve Yozgat İmam Hatip lisesi.

CAMİLER

ÇAPANOĞLU CAMİİ (CAMİİ KEBİR)

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Avrupa etkisinde ortaya çıkan Türk mimari stiline Anadolu'da meydana getirilen nadide örneklerinden bir tanesi de Yozgat Çapanoğlu Camiidir. Genel görünüşüyle İstanbul'da sayısız örneklerini gördüğümüz abide eserlerin sade karakterli bir örneğidir. Yüzsek kasnaklı, çapı 15,15 metre olan geniş kubbesi, ince uzun minaresiyle şehrin her tarafından görülen bu yapı Yozgat'ın ve Yozgat'ta Çapanoğullarının ölmeyen sembolü olmuştur.

İki kısımdan meydana gelen bu camiin birinci kısmı Çapanoğlu Ahmet Paşa'nın büyük oğlu Mustafa Bey tarafında, 3-4 yüz kese sarfıyla Hicri 1193 Miladi 1779 yılında; ikinci kısım ise kardeşi Süleyman Bey tarafından Hicri 1209 Miladi 1794-95 yıllarında yaptırılmıştır. Mimarının kim olduğu bilinmeyen ve 16 yıl ara ile yapılan ilave ile iç ve dış Cami olmak üzere iki kısımdan meydana gelmektedir. İç cami beyaz, dış cami açık kahverengi-bordo kesme taşlarla yapılmıştır. Birçok özellikleri ayrı olan bu iki kısım, birbirleriyle bazı sanat tarihçilerine göre son derece güzel bağdaşmıştır. Bir başka görüşe göre de ayrı renk taşlar kullanılarak ile-ave edilen ikinci kısım birinci kısmın sanat bütünlüğünü ve estetik güzelliğini bozmuştur.

CEVHERİ (CEVAHİR) ALİ EFENDİ CAMİİ

Cevheri Ali Efendinin, Hacı Ahmet Ağa adına yaptırdığı bu Cami Hicri 1202- Miladi 1788 yılında tamamlamıştır. Harimin geniş kapısı üzerindeki manzum kitabesi "Rüşdi" mahlaslı bir şair tarafından söylenmiş ve hattını o devirde Yozgat'ta görevli bulunan Saray hattatlarından Abdul-Kadir-i el Şükri nakşetmiştir.

Cami dış görünüşüyle oldukça sadedir. Üst kat pencere kemerleri tuğla dizileriyle süslenmiş, kavgir duvarlı, sarı kesme taştan yapılmış duvar ile çevrilmiş avluya doğu ve batıda birer abidevi kapılardan girilir. Cami kuruluşu yol seviyesinden aşağıda olduğu için doğu kapısından avluya 8-10 basamak merdivenle inilir. Bu merdivenin güney tarafından Camiin kuzey-doğu duvarına bitişik ve son cemaat yerine dayalı olup buradan girilebilen kübik kaide üzerine oturan, armudi topuklu, beyaz kesme taştan çok muntazam yapılmış bir minaresi, katmerli profillerle genişleyen şerefe ve kurşun kaplamalı külâhı ilgi çekicidir. Kim minare olduğu hakkında yeterli bilgiye sahip olamadığımız Cevheri Ali Efendi. Bu minarenin dibine, Camii ile yol arasındaki boşluğa kendisi için bir mezar yaptırmış fakat daha sonra İstanbul'da vefat ettiğinden yerine ana bir kardeşi Hacı Osman Ağa'nın gömüldüğünü ayak taşı kitabesinden anlıyoruz.

Cami kareye yakın dikdörtgen bir plan üzerine kurulmuştur. Genel olarak kargir duvarlı, üst örtüsü ahşap kaplamalıdır. Kuzeydeki son cemaat yeri iki kat olarak düzenlenmiş alt kat harimin içi ile beraber yeniden sıvanmış ve boyanmış olup orjinalliğini tamamen kaybetmiştir. Mahfilin harime bakan yüzü kare kesitli dört ağaç direk üzerinde oturmuştur. Ortası balkon gibi uzanmakta olup sağ ve sol yanlarında ikinci sıra pencere altından galeri şeklinde kuzeyden güneye (kıbleye doğru) balkon gibi dar bir uzantı yer almaktadır.

BAŞÇAVUŞ CAMİİ

Yozgat'ın batı yakasından, İstanbulluoğlu Mahallesi'nde Çapanoğullarının hükümranlıığı zamanında ve Cevheri Ali Efendi Camiinin yapımından 13 yıl sonra, plan ve süslemeleri ile ona benzetilerek Çapanoğlunun Başçavuş Halil Ağa tarafından H:1215-M.1800/1 yılında yaptırılmıştır.

Yer yer tuğla karışımı taş duvarlarla yapılmış, kırma, kiremitli çatı ile örtülü kareye yakın dikdörtgen planlı, zengin ahşap işçiliği olan süslemeleriyle ün yapmış ahşap Camilerinden güzel bir örnektir.

Sonradan sıva tamiri görmüş ve camekanla kapatılmış olan son cemaat yerine birkaç basamaklı merdivenle çıkılır. Son cemaat yerinin ortasından yuvarlak kemerli bir kapı ile harime gerilir. Kapı üzerindeki kitabe Cevheri Ali Efendi kitabesini yazan 'Rişdi' mahlaslı şair tarafından kaleme alınmış ve aynı hattat 'Abdulkadir El-Şükri' tarafından da taşla yazılmıştır.

KAYYIMZADE (CEVHERİ ALİ EFENDİ DEMİRCİLİK) CAMİİ

Yozgat'ın Köseoğlu Mahallesinde Çapanoğlu Camiinin hemen batı istikametinde, geniş bir avlu içerisinde kurulmuş, kiremit örtülü, kırma çatılı, taş-tuğla karışık kargir bir yapıdır.

Avlunun doğu yönündeki boşluk takriben ikiye bölünerek, güney kısmında camiyle beraber bir de medrese yapılmış ve uzun süre burası medrese olarak kullanılmıştır. Medrese hocaları aynı zamanda cami görevlerini yürüttükleri gibi zaman zaman vakıf mütevelliliği de yapmışlardır. Avlunun doğusunda ve medresenin kuzeyinde bulunan ağaç direklere dayalı revaklı kısım, menba suyu ile beslenen çeşme ve abdestlikleri ihtiva etmekte, suyun fazlası da duvardan dışardaki caddeye akarak umumi bir mahalle çeşmesi mahiyetinde idi. Medrese son yıllara kadar kullanılmış ve yakın zamanda binası yenilenerek kısa bir süre İmam lojmanı olarak işgal edildi ise de şimdi yine Kız Kur'an Kursu olarak kullanılmaktadır. Su yollarının harab olması neticesinde suyu kesilen bu çeşmenin abdestliklerinin bulunduğu revaklı kısım, İmam evi olarak yapılan kısmın tadilatı sırasında lojmana katılmış ve avlunun kuzey duvarına bitişik, şehir şebeke suyuyla beslenen abdest muslukları ilave edilmiştir.

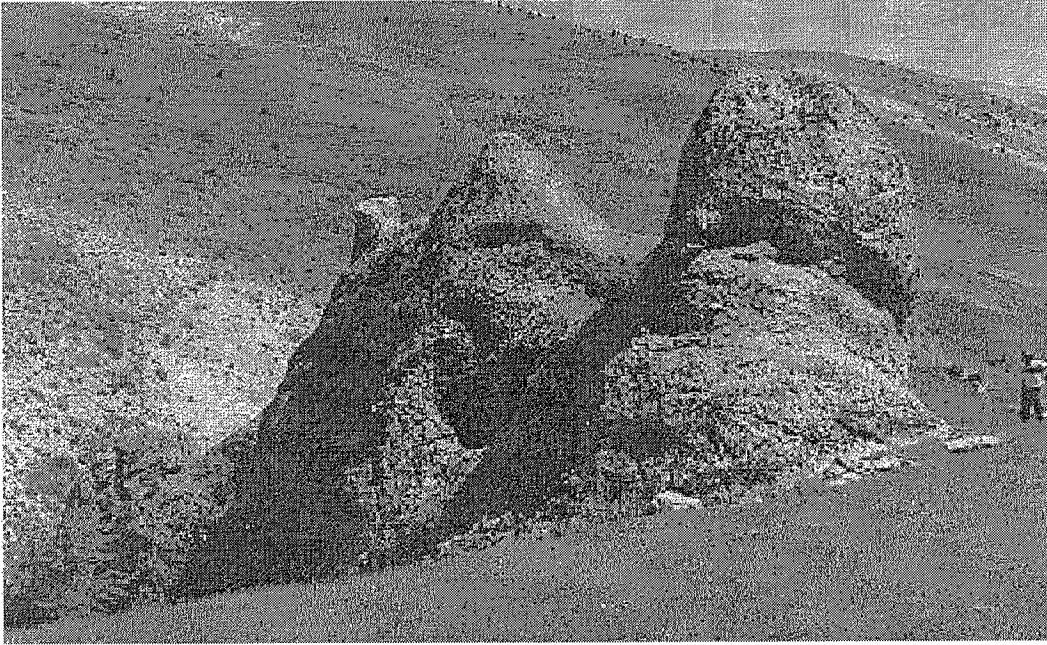
ŞEYH HACI AHMET İFENDİ CAMİİ

Yozgat'ın güney tarafındaki çamlık yolu güzergahında (bugünkü taş köprü mahallesi hastahane caddesinde) eğimli bir arazi üzerinde bina edilmiş kırma çatısı kiremit örtülü olup kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Doğu ve batı yörelerinde siyah taş kemerli iki kapıyla girilmekte batı kapısına güneyden kuzeye doğru yükselen sarı kesme taştan yapılmış 10 basamaklı bir merdivenle çıkılan kare bir sahanlıkla girilmektedir. İki direk ile revak haline getirilmiş bu sahanlığın üzeri de kiremit çatılı olup daha sonra etrafı camekanla kapatılmıştır. Doğu kapısından ise üç basamaklı merdivenle inilerek harime girilmektedir.

Caminin giriş kapılarından önde kalan harim tam bir kare şeklinde olup, doğu, güney ve batı istikametlerinde ikişer adet dört köşeli pencerelerle aydınlanmaktadır. Harimde fazla

bir süsleme olmamakla beraber Çapanoğlu Camii'nin dış kubbe süslemelerindeki şemsiye desenlerini andıran mihrap süslemesi daha sonraki tamir ve boyama esnasında değiştirilmiştir. Mihrdap üzerinde saray Hattatlarından Abdulkadir El-Şühkri'nin İhlas Suresi yazısı ile pencerelerin üstündeki boşlukta iki sıra şerit halinde devam eden Esmâül Hüsmâ ve Fetih Suresi Osmanlı Neshi ile yazılmış olup, Camiye zenginlik vermektedir. Harimdendoğuya açılan kapıyla pencere arasında Şeyh Hacı Ahmet Efendi'yi remzeden simetrik yazılmış çifte 'Vav' büyük bir sanat değeri taşımaktadır. Harime giren batıdaki giriş kapısının hemen solundan kuzeye yükselen bir merdivenle mahfile çıkmaktadır. Bu merdivenden sonraki mahfilin çıkmaktadır. Bu merdivenden sonraki mahfilin alt kısmı ikiye bölünerek soldaki kısım ikiye bölünerek soldaki kısım kare planlı bir oda haline getirilmiş, ortada kalan kısım ise yine ikiye bölünerek kuzey cephesine birer kişilik ve her birinin ayrı kapısı olan dört adet halvet odasına taksim edilmiştir. Halvetlerin önünde kalan boşluk ise mahfili taşıyan ahşap direklerden itibaren camekanla kapatılarak ayrı bir bölme haline getirilmiştir. Mahfilin orta yeri yuvarlak bir balkon gibi harime uzanmış ayrıca mahfilin harime bakan cephesinin tamamı tahta çıtalarla yapılmış pancurla kapatılmış, altta son köşedeki odacık ile üst kat mahfili dört köşe küçük bir pencere ile aydınlanmaktadır.

YOZGAT EFSANELERİ

Cami Temelinin Sağlam Olması: Büyük Caminin temeli kazıldığında temelden su çıkar. Temele ardıc ağaçları çaprazlama atıla rak temel duvarı örülür. Temel duvarının örülmesinden sonra caminin ustabaşı ortalıktan kaybolur. Ve cami inşaatı devam etmez. Yedi yıl sonra ustabaşı gelir caminin inşaatına devam ederek camiyi tamamlar. Niçin kaybolduğu sorulunca: Cami temelinin yerleşip yerleşmediğini ölçtük. Böylece camiyi sağlama aldık. Bu cami duvarı kolay kolay çatlamaz , der.

Cumada Hızır Bulunması: Bir gün Büyük Cami inşaatına harç karan amelelerden birinin yanına ak sakallı ihtiyar bir adam gelir, camiye emeğinin geçmesi için çalışan işçi den küreği alır, bir müddet harç kardıktan sonra küreği tekrar işçiye vermek ister, işçi küreği geri almaz ve ihtiyara derki : Ben senin kim olduğunu biliyorum. Her sabah namazında bu camide olacağına söz verirsən küreği alırım. Yoksa almıyorum. Her sabah namazı için söz veremem ama, her kandil ve cuma namazlarında bu camide olacağıma söz veriyorum, diyen ihtiyarın elinden, işçi küreği alır, ak sakallı fani görünüşlü Hızır oracıkta kaybolur. Halk Hızır Aleyhisselâm'ın her cuma ve kandil namazlarında Büyük Cami'de olduğuna inanmaktadır.

Çamlık Söylencesi: Yozgat'ın en ünlü dinlenme yeri çamlık'la ilgili söylenceye göre; çamlık'a ilk fidanı Aslı'nın ar dından diyar diyar dolaşan Kerem dikmiştir. Yolu Yozgat yöresine düşen Kerem Aslısını sormuş, bulamayınca çamlık'ın bulunduğu kıraç yamaca bir fidan dikmiş, "Bu Camdan nice Camlar filizlenir, koruk olur, bizi söyler bizi fısıldar" deyip yollara düşmüştür. O gün bu gündür çamlık, hafif bir yelde sevdâ türkûleri söyler, içli sevgi ezgileri fısıldar. Sevdalıların buluştuğu çamlık için böyle bir efsane söylenir halk arasında. (Kaynak Yurt Ansiklopedisi)

Gelin Kayası : Yozgat'taki Nohutlu Tepesinin arkasında bulunan Cehrilik yakınlarında deveye binmiş geline benzeyen kayalar bulunmaktadır. Bu kayalara "Gelin Kayası "denir. Köyün birinden gelin alayı gelmektedir. Eşkıyalar gelin alayını çevirirler. Niyetleri kervandaki gelini alıp esir pazarında satmaktır. Gelin alayının er kekleri eşkıyalarla vuruşurlar ve hayatlarını kay bederler. Eşkıyalar gelini ve damadı yakalamak üzeredirler. Yakalanacaklarını anlayan gelin ve damat Allah'a dua ederler. "Allah'ım bizi bu eşkı yaların eline düşürme, bizi ya taş et, ya kuş et" Duaları kabul olunur. Güzel gelinle birlikte eşkı yalar, develer ve atlar oracıkta taş olurlar. Damat ise kuş olup gökyüzüne uçuverir. Güzel gelinin ağlarken gözünden döktüğü yaşlar sel olur ve orada kırmızı lalecikler bitmeye başlar. Zamanla bu laleler tüm tepeyi kaplar. Eğrice'de (masyısın ikinci haftasında) cehrilik laleleri kırmızı kırmızı açar ve beyaz güvercinler gökyüzünde süzülürler. Yozgatlı avcılar buradaki güvercinlere kesinlikle ateş etmezler.

YOZGAT'TA KONUŞULAN ATASÖZLERİ ve MAHALLİ KELİMELER

Atasözleri, atalardan kaldığı kabul edilen, yüzyıllardır kullanıla gelmiş, kalıplaşmış güzel sözlerdir. Deyimlerde ise, kelime ve kelime gurupları, asıl anlamlarından uzaklaşarak, yeni

anlamlar kazanmışlardır. Atasözleri gibi bir hüküm bildirmezler, ancak tasvir eden, özli sözlerdir.

Atasözleri, doğruyu ve güzeli kesin bir ifade ile sunmasına rağmen, deyimlerde zaman doğruluk ve güzel mesaj bulunmayabilir. Buna rağmen, bazı hallerde bir güzel sözün, atasözü mü deyim mi olduğu çok zor anlaşılır..

Yozgatlılar, sohbetlerini atasözü ve deyimlerle süslemeyi çok severler. Meramlarını, düşüncelerini, sataşmalarını, atasözü, deyim veya tesellemelere yükleyerek ortaya koyarlar. Yapılan güzel bir işi takdir, ortadaki hoş olmayan durumu tenkid için, bir atasözü veya deyim mutlaka vardır.

- Gelin ata binmiş, "ya nâsip" demiş.
- Çatal kazık yere batmaz.
- Yitik bulununca emek zâyi olmaz.
- Her meyvenin hamı yeter de, adamın hamı yetmez.
- Karanlıkta yapılan iş alacalı olur.
- Kazanmadan kazan kaynamaz.
- Yananın olsun da yanmazsa yannıasın.
- Sıçandan doğan kendir keser.
- Ot kökünün üstünde biter.
- Baba, sarığı kaba, ana derdine yana.
- Akıllı evladın var, malı nideceksin, deli evladın var malı nideceksin.
- Kötü komşu adamı hâcet sahibi yapar.
- Karda yürür izini belli etmez.
- Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz.
- Taş eşmenin suyunu her mide kaldırmaz.

- Kazın cücüğü güzün sayılır.
- Güzellik kara kaştan, rağbet iki baştan.
- Dek duranın devesi ölmez.
- Acından karnı gunıldar, başında nergis parıldar.
- Bizim evde iki kız, biri çuvaldız, biri biz.
- Davar, kömünü itsiz, sahibini etsiz bırakmaz.
- Ev sahibinin yüzü gülerse, misafirin karnı doyar.
- Gündüz bakarak, gece çekerek konuş.
- Güzelin aşısı tez pişer, iki kaynar bir coşar.
- İtme el kapısını el ucuynan, iterler kapını omuz gücüynen.
- Koç olacak kuzu koçun yanında gezer.
- Otu çeker kökün bakarlar.
- Suyu çekilmiş değirmene dönmek.
- Taş eşmenin suyunu her mide götürmez.
- Yal yiyen it yüzünden belli olur.
- Varışına geliş, tarhana aşına bulgur aşısı.
- Yananın olsun da yanmazsa yanmasın.

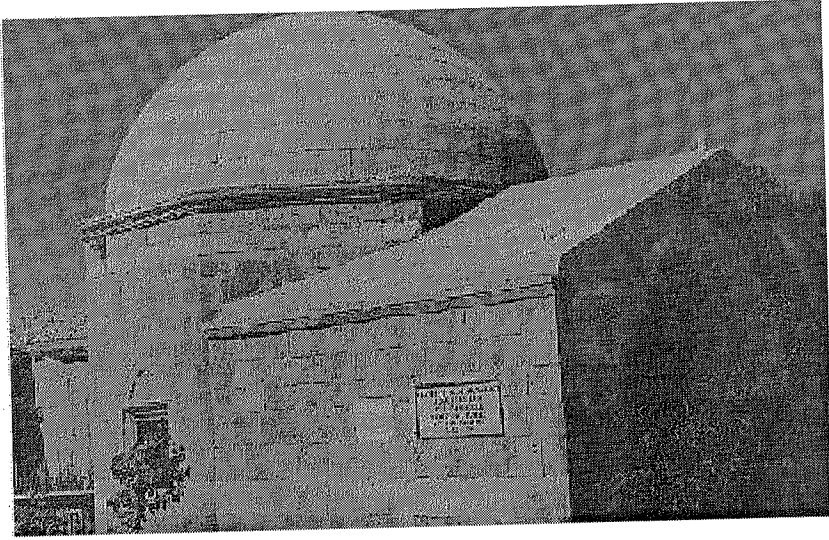
Mahallî Kelimeler: İlimiz, ilçelerimiz ve köylerinde, tipik Orta Anadolu ağzı ile Türkçe konuşulur. Konuşurken kullandığımız mahallî kelimelerde, otantik Türkçemizin en güzel örnekleri yer alır. Konuşma dilimiz, İstanbul şivesine çok yakındır. Çok değil biraz dikkat edildiğinde, Yozgatlılar, güzel Türkçemiz'i tam hakkını vererek rahatlıkla konuşabilirler.

Aşağıda, ilimizde kullanılan mahallî kelimelerden örnekler veriyoruz.

Acer: Taze, yeni.	Öbçe: Şımarık.
Kelem: Lahana.	Binit: Binilecek şey. At, eşek, araba vs.
Ahraz: Konuşma özürlü, dilsiz.	Öveç: Şiyeğin büyüğü koyun.
Kenef: Hela, tuvalet.	Boz: Ekilmemiş, sert toprak. Bir renk.
Alacakapı: Derme çatma, basit kapı.	Pelver: Salça.
Kirtik: İyice erimiş küçük sabun.	Büküç: Viraj.
Alağaz: Gereksiz konuşan, geveze.	Pine: Kümes.
Kırgı: Ekilmeyen, yokuş arazi.	Câbe: Bedeva.
Alayı: Hepsi.	Pürçüklü: Havuç.
Lenger: Büyük leğen.	Cereme: Keyfi görülen zarar, ceza.
Arısız: Temiz olinayın tahıl.	Sayvat: Avluda gezinti yeri.
Maraz: Dert, hastalık.	Cıba: Kırkılmış, küçük keçi.
Balak: Manda yavrusu.	Sırım: Deriden yapılmış ip.
Müzevir: Dedikoducu.	Cöz: Bağırsak.
Başbıçağı: Ustura.	Sumsa: Yumruk.
Culuk: Hindi.	Çiğit: Çekirdek.
Südeşi: Süt mayası, yoğurt.	Şaplak: Tokat.
Çevre: Mendil.	Sümtük: Pis boğaz.
Çot: Topal, sakat.	Gabala: Götürü pazarlık.
Şarkada: Şımarık.	Tavsır: Fotoğraf.
Eşme: Kaynak su.	Gözlekçi: İyi nişancı, attığını vuran.
Şemşâmer: Ayçiçeği.	Top: Arpa kırmasından yapılan deve yiyeceği
Ezgin: Ezilmiş, yorgun.	Hasas: Köy bekçisi.
Talaz: Tozlu ı-üzgar.	İsmarık: Sipariş.
Toplu: Pencere.	Uluk: Ulmuş, hastalıklı.
Irgat: Tarım işçisi.	İşgın: Bağ çubuğu sürgünü.
Üryan: Çıplak.	Yağlık: Çevre, mendil.
İcicik: Çok az.	Kabara: İri başlı çivi.
Üzlük: Küçük çanak.	Yampiri: Yamulmuş, eğri.
İrdemek: Dışlamak, reddetmek,	Kavi: Güçlü.
Vereb: Yokuş. kabul etmemek.	Yazıköylü: Yabancı.

TÜRBELER,KÜMBETLER VE KÖPRÜLER

ALİ ÇELEBİ TÜRBESİ

Akdağmadeni ilçesi çalışkan Köyündedir. Bu türbenin 1466 veya 1471 yılları arasında yapıldığı sanılmaktadır. Dikdörtgen planlı, beldeken tarzında türbeler grubuna giren bu türbe, kare planlı "L" ayaklar arasında üç sivri kemere ve duvara pandatifle oturan ufak kubbeli bir yapıdır. Türbe içinde ve dışında birer mezar taşı vardır. Ayrıca türbe içinde el yazmalı kitap sayfalarına ve rölüklere rastlanan kare planlı, bilesik tonozlu örtülü esas mezar odası toprak altında kalmıştır.

MAHMUT ÇELEBİ TÜRBESİ

Akdağmadeni İlçesi çalışkan Köyündeki ikinci türbedir. Bu türbenin kubbesi yıkıktır. Muşallım Oğlu çelebi türbesinden pek farkı yoktur. Yalnız ebatları bakımından, diğer yapıdan daha büyüktür. Türbe Muşallimin toı Mahmut Çelebiye aittir. tabesinden anlaşılmıgtır kuzey tarafı kapatılmış kalkmıştır. Kubbesi ve ü da devşirme malzeme

malzemelerin süs olarak dir. runu Ali çelebinin Oğlu 1477 yılında yapıldığı kitabesinden anlaşılmıştır. Mahmut çelebi türbesi üç sivri kemerden kavisi st kısmı yıkılmıştır. Yapıda Devşirme malzemelerin kullanıldığı görülmektedir.

OSMANPAŞA TÜRBEŞİ

Türbe Yozgat ili Osmanpasa Kasabasındadır. Camiye bitişik kubbeli kubik moloz top yapıdır. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Yapı içerisinde sandukadan 1240'dan sonra yapıldığı anlaşılmaktadır. Türbeye güneydeki yuvarlak çift kurallı büyük bir kapıdan girilir. Yapı içerisinde dört sanduka vardır. En eski sanduka Emir Sultan Şeref'un - Din İsmail Bin Muhammed'e aittir. Yapı içinde ve dışında süsleme yoktur.

GÖRPELİ TÜRBEŞİ

Merkez ilçenin Görpeli Köyündedir. Türbenin yanında bir çeşme mahseni bulunmaktadır. Daha çok, çocuğu yaşamayan ve olmayan kadınlar tarafından ziyaret edilir.

ÇAYIRALAN ÇERKEZ BEY TÜRBEŞİ

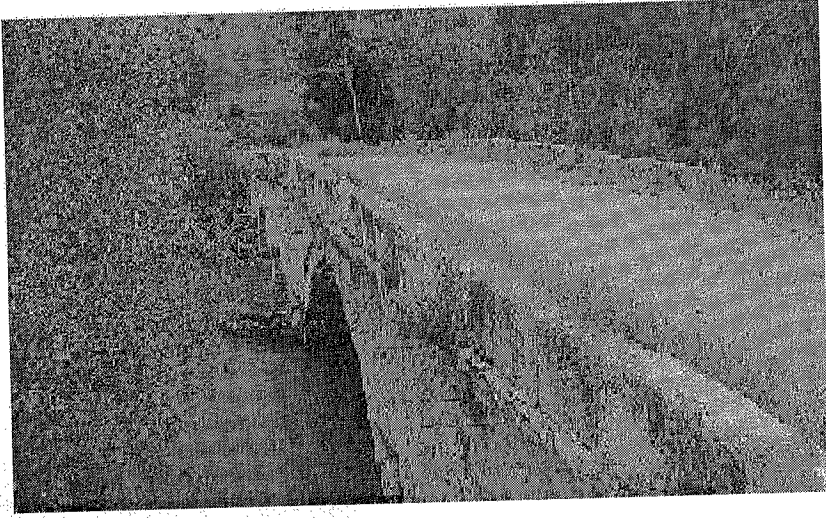
Çerkez Bey 949/1842 yılında Bozok'lu tımar sahibi 966/1857 - 1855'de Kırşehirde Sancak Beyi olarak görülür. Türbe Kitabesine göre bu tarihte yapılmıştır. Türbe çayıralan Kümbetli Camiinin güneydo- ğusunda aynı avlu içerisinde. Kare kaide üzerine oturan, sekizgen pirizma gövdeli, kuzeye açılan eyvanlı kubbelidir. şah Sultan Hatun türbesine Çok benzer Osmanlı türbeleri gibi yalın katlı ve kubbelidir. Sembolik lahit odasını dıştan sivri kemer silmeli üç dikdörtgen pencere aydınlatır. Kaş kemerli bir kapısı olan esas mezar odasına, dört basamaklı bir merdivenle inilir. Kare Planlı esas mezar odasının üzerine aynalı tonoz örter. İçeriye rüzgar deliği aydınlatır.

ÇANDIR ŞAH SULTAN HATUN TÜRBEŞİ

Yozgat'ın çandır ilçesindedir. 1500 yılında yapıldığı belirtilmektedir. Türbe, Dulkadirli Beyi Alaüddeve'nin oğlu şah Ruh'un karısı Şah Sultan'a aittir. Şah Sultan Hatun türbesi, Anado- lu'daki eyvanlı türbeler içinde önemlidir. Kümbeti altında kırılması olan, düzgün kesme taşlardan örtülmüş sekizgen gövdeli içten kubbe, dıştan piramidal çatıyla örtülü asıl bölümle buraya doğrudan eklenmiş beşik tonozlu derin eyvan bölümünden oluşmuştur. Kırıpta ve gövdenin doğudaki eyvana açılan iki kapısı düzgün profillerle çevrevelidir. Kırıptaya üç basamaklı bir merdivenle inilmektedir. Kapı çerçevesi mermer profillidir. Duvar yüzeyinden hafif taşkın profillerle banak kemerli asıl girişin üzerindeki fazla derin olmayan beş sıralı mukarnasla değerlendirilmiştir. Mukarnas sıralarının altındaki boglukta içi katmerli çiçek motifleri vardır. Kubbenin ortasında armut veya damla şeklinde sarkıtılmış kilit taşı bulunmaktadır. Yapının sekiz yüzeyinde dolaşan mermer levhalar

üzerine kabartma harflerle farsca beyitler yazılmıştır. Türbenin içerisinde şah Sultan'ın sembolik lahti bulunmaktadır.

KARABIYIK KÖPRÜSÜ

Yozgat - Şefaati yolu üzerinde, Yozgat'a 38 Km. uzaklıkta doğu - batı yönünde Kanak suyu üzerinde kurulmuştur. Kitabesi yoktur. Yavuz Sultan Selim tarafından (1516) Mısır Seferine giderken yaptırılmıştır. Ayaklar üzerine oturan üç sivri kemerli, iki alçak mahmuzlu, atmış santimetre yüksekliğinde korkuluk duvarıyla uçlarda ve ortada baba taşları olan beyaz kesme taştan yapılmış bir köprüdür. Köprü 54 m. boyunda, 4.5 m. enindedir. Kemer açıklıkları batıdan doğuya doğru 6.60 m. ve 7.50 m. kemer yüksekliği, 2.50 - 3.0 m.'dir. Köprü'nün ortasına doğru bir harpusdalık farkedilir.

KESİKKÖPRÜ

Eski, Kırşehir - Zile yolunda, Karamağara'nın 31 km. kuzeyinde Gekerek suyu üzerinde kurulmuştur. Çekerek Sulu Han'la birlikte (13. yy ortaları) aynı tarihlerde yapılmış olmalıdır. Kuzeydoğu yönünde uzanan köprü'nün tamamı yıkılmıştır. Sadece iki uçdaki kemer boylarının bir kısmı kalmıştır. 5.5 m. eninde 65 m. boyunda ve tahminen 5 gözlüdür.

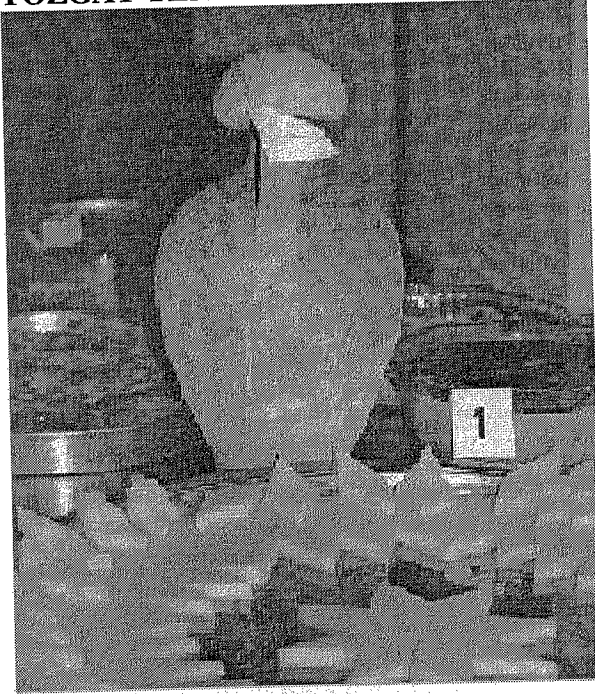
YOZGAT ŞEFAATLİ ÜZERİNDE BİR KÖPRÜ

Yozgat - şefaatlî yolunun 30. km.'sinde Delicenin (Kızılıрмаğın en büyük kollarından biri) bir kolu üzerinde, kuzey - güney doğrultusunda kurulmuş sarı kesme taş bir yapıdır. Mansap tarafından küçük bir kitabesi vardır. Kitabe kasten kazındığından sadece tarih kısmı okunabilmistir. Kitabesine göre Hicri 1310/Miladi 1894 - 1895 tarihinde yapılmıştır. Kemer açıklıkları 8 m. kemer yükseklikleri 3.20 m.'dir. İki seyment kemerli, kaynak tarafından iki yuvarlak mahmuzlu bir yapıdır. 28.5 m. boyunda 5 m. eninde 50 cm.'lik korkuluk duvarı olan bir köprüdür.

BEYLER KÖPRÜSÜ

Yozgat - Boğazlıyan yolu üzerinde sarı kesme taştan yapılmış iki seyment kemerli bir köprüdür. Köprünün çok güzel yapılmış kitabesine göre, Hicri 1414 - 1316/ Miladi 1896 - 1898 tarihleri arasında Sultan Hamit zamanında yapılmıştır.

YOZGAT YEMEKLERİ

Yozgat yöresinde bir çok yemek yapılmakla birlikte Yozgat denince ilk akla gelecek Testi Kebabı, Arabaşı ve Madımak yemeğinin yapılışı aşağıdaki gibidir.

Testi Kebabı : Malzemesi : 1 Ad. Testi, 3 Kg. Kuşbaşı Et, 1,250 Kg. Domates, 300 Gr. Sarımsak, 200 Gr. Sivri Biber, 1 Tatlı Kaşığı Karabiber, 200 Gr. Tereyağı (Et Yağsız olursa miktar artırılabilir) tuz.

Hazırlanışı : Et kuşbaşı olarak doğranır. Domates ve biber de kuşbaşı etten biraz irice doğranır. Ayıklanan sarımsaklar, Karabiber ve tuz ilave edilerek ezmeden karıştırılır. Testi içi ve dışı güzelce yıkandıktan sonra

karıştırılan malzeme doldurulur. En üste tereyağı konulur. Testinin ağzı hamur ile kapatılır ortası serçe parmakla delinir. Genelde açık havada etrafına odun veya meşe kömürü konularak yakılır. Testi kaynadıktan sonra ateş hafifletilir. çünkü hafif ateşte pişen yemek daha lezzetli olur. Testi kebabı bu malzemelerle iki saatte pişer. Piştikten sonra bir kişi testiye iki yanında

kulpu yukarı gelecek şekilde tutar. Testiyi kıracak olan kişi ise bir eli ile testinin boğazını tutar diğer eli ile çekiç veya benzeri bir cisimle kulpun gövde ile birleştiği yere normal bir sertlikte vurur. Testinin kırılan yerinde testi kırıkları varsa temizlenir. Kebab bir tepsiye boşaltılarak servis yapılır. Testi kebabının bir özelliği de Resmi Davetlerde testiyi kıracak olan kişinin kırmadan önce Yozgat'la ilgili yapacağı bir işe dair söz vermesi gelenek haline gelmiştir. tuz; biber bir miktar un.

Arabaşı : Malzemesi : 1 Kg. Un, 2 Lt. Su, tuz. çorba için; Tavuk veya hindi, bir kaşık yağ, bir kaşık, salça, tuz; biber bir miktar un.

Yapılışı : Bir litre su büyük bir kazana konup içine tuz atılıp kaynamaya bırakılır. Öte yandan bir Kg. un 1 Lt. su ile karıştırılarak bulamaç haline getirilir. iyice karıştırıldıktan sonra kaynamakta olan suya yavaş yavaş boşaltılıp bir süre oklava ile karıştırılır. Bir iki taşım kaynadıktan sonra kıvama gelen hamur ateşten indirilip sulanmış tepsiye dökülür.(Tepsinin sulanması hamurun eğit miktarda dağılmasını sağlar.) ve serin bir yerde soğumaya bırakılır. Diğer taraftan un bir kaşık yağla birlikte pembeleşinceye kadar kavrulur. Sonra soğuk suyla bulamaç haline getirilip bir tencerede kaynamakta olan tavuk suyunun içine boşaltılarak kaynatılır. Yağ ve salçası konularak 15 dakika pişirilir. Tavuk veya hindi eti ufak parçalara bölünerek çorbanın içine atılır. Donmaya bırakılan hamur suya batırılmış bir bıçakla baklava dilimi şeklinde kesilir. Tepsinin ortası çorba tası sığacak şekilde açılır. 1 dilim hamur kasık üzerine alınıp çorba kasesine daldırılır çorba ile birlikte çiğnemenen yutulur.

Madımak : Malzemesi : 1.5 Kg. madımak 150 gr. Pastırma veya sucuk, 1-2 diş sarımsak, bir kase yoğurt, tuz, biber, yağ salça.

Yapılışı : 1,5 Kg. madımak temizce yıkanır. İyice yıkanan madımak satırla kıyılarak küçültülür. Bir tencereye yağ ,salça, pastırma konularak kavrulur. İnce ince kıyılan madımak ilave edilir. Ilık su konulup pişirmeye bırakılır. 15 dakika sonra yemek hazırdır. Sarımsaklanmış yoğurt ile servis yapılır.

YOZGAT İLİ İLÇELERİ:

ÇAYIRALAN

Son yapılan 1990 nüfus sayımına göre Çayıralan ilçesinin toplam nüfusu 24 596 dır. 16 622 kişisi köylerde oturmaktadır.Şehir merkezinin nüfusu ise 7 974'tür. Doğusunda Sivas ilinin Gemerek ilçesi, güneyde Kayseri'nin Sarioğlan ve Felahiye ilçeleri, batıda Çandır ve Sarıkaya, kuzeyde Akdağmadeni ilçeleri ile çevrilidir. Denizden yüksekliği 1500 m.dir. İlçe çok dağlık bir araziye sahiptir. Doğuda Akdağlar,batıda Gevencik dağları ile

çevrilmiştir. Doğudan batıya arazisi, çok engebeli ve yer yer dalgalı düzlükler görünümündedir.

ÇEKEREK

Yozgat'ın bu şirin ilçesi Karadeniz bölgesi sınırları içinde kalır. Toraklarını doğuda Kadışehri, güneyde Sorgun ve Saraykent, batıda aynı Sorgun ve kuzeyde Amasya'nın Göynücek, Tokat'ın Zile ilçeleri çevirir. İlçemiz Ankara yolu üzerinde Kadışehri ve Aydıncık ilçeleri arasında Yozgat'a 89km uzaklıkta, denizden 925m yükseklikte 137kilometrekare genişliktedir. Doğusunda Deveci ve Fakıdağı, batıda ise Kümbet Ovası'nın kuzeyinde Alan Dağı, güneyinde Gezbel Dağı bulunur. Son yapılan 1990 nüfus sayımına göre ilçenin toplam nüfusu 38.690'dır. merkez ilçenin toplam nüfusu 10.399'dur. Kasaba ve köylerde oturanların toplam nüfusu ise 28.291'dir.

KADIŞEHİRİ

Kadışehri ilçesi Doğuda Artova ilçesine bağlı köyler ve Sivas iline bağlı köylerle çevrilidir. Batıda Çekerek ilçesi köyleriyle çevrilidir. Kuzeyinde Zile ilçesi köyleriyle hudutlu güneyinde ise Akdağmadeni ilçesine bağlı köyler ile çevrili verimli düz bir ova üzerinde yer almaktadır. Deniz seviyesinden yüksek oluşu nedeniyle Karadeniz iklimine oldukça yakındır. 1985 nüfus sayımlarına göre nüfusu 3591'dir. 1990 yılı nüfus sayımına göre ilçe merkezinde yaşayan nüfusunun toplamı 4041'dir. İlçe merkezinde ve bağlı kasaba ve köylerinde oturanların toplam nüfusu ise 24281'dir.

SARAYKENT

İlçe merkezi Yozgat iline 70 km uzaklıkta olup, E-23 karayolu üzerine kurulmuştur. Bozkır iklimi görülmektedir. Doğudan Akdağmadeni batıdan Sorgun güneyden Sarıkaya kuzeyden Kadışehri ile çevrilidir. Yıllık en fazla yağışlar ilkbahar mevsiminde meydana gelmektedir. Yapılan son nüfus sayımına göre ilçemizin köylerle birlikte toplam nüfusu 10758'dir. İlçede ekonomik hayat çok eskilerden beri, ziraat ve hayvancılığa dayanmaktadır.

SARIKAYA

Yozgat-Kayseri Karayolu üzerinde kuzey-güney doğrultusunda, küçük bir vadi içinde kurulmuştur. İlçe doğudan Akdağmadeni, güneyden Sarıkaya, batıdan Yozgat ve kuzeyden Çorum ve Çekerek ile çevrilidir. Denizden yüksekliği 1170 m. Yüzölçümü 976 km²'dir. Kara iklimi hakimdir. Yağmurlar en fazla ilkbaharda ve kısmen sonbaharda yağar. Yörede bitki

örtüsü steptir. 1990 sayımına göre ilçenin toplam nüfusu 44947'dir. Bucak ve köyde oturanların nüfusu 32679'dur. İlçe merkezinde 12268 kişi oturmaktadır.

SORGUN

İlçenin 1990 yılı toplam nüfusu 86486'dır. İlçe merkezi toplamı 24777, bucak ve köylerin toplamı 61709'dur. İlçede kara iklimi hakimdir. Kışlar soğuk ve kar yağışlı, yazlar sıcak ve kurak geçer. En yüksek sıcaklık 14-30 dereceye kadar çıkar. Yıllık ortalama yağış miktarı 45-50 cm³ dir. Halkın başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. İlçe arazisi hububat tarımına elverişlidir.

ŞEFAATLİ

İç Anadolu Bölgesinin orta Kızılırmak bölümünde doğuda Boğazlıyan, güneyde Kırşehir'in Çiçekdağ ilçesi ve kuzeyinde Yerköy ile komşudur. Yüzölçümü 1600 km²'dir. Şefaati yöresinde iklim karasaldır. Ancak, Yozgat'a göre biraz daha yumuşak bir iklimi vardır. 1990 yılı sayımına göre ilçeye bağlı 41 köy ve 3 kasabanın toplam nüfusu 36139'dur. Bölgenin belli başlı gelir kaynağını tarım oluşturmaktadır. Tarımda meydana gelen gelir artışına paralel olarak traktör, kamyon, biçerdöver ve diğer tarım makinalarından hissedilir şekilde artış görülmektedir. İlçemiz eğitim ve kültür düzeyi bakımından Türkiye ortalamasına çok yakındır. Okuma yazma oranı %95'dir.

YENİFAKILI

İlçe il merkezine 120 km. uzaklıkta ve güney doğusunda bulunmaktadır. Başkente 300 km uzaklıktadır. Denizden uzaklığı 1036 m.dir. 1990 nüfus sayımına göre ilçe merkezinin nüfus 4221'dir. Bağlı köy ve kasabalarda birlikte toplam nüfusu 11639 dur. İlçemizin bilhassa zirai mahsulleri çok yetiştiği bir bölgedir.

YERKÖY

Yozgat ilinin batısında yer alan bir ilçesi olup, il merkezine 40 km. uzaklıktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 774 metredir. Yerköy'de kara iklimi hakimdir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçer. 1990 sayımına göre ilçenin toplam 49034 bucak ve köyde 22335 kişi oturmaktadır. İlçenin 59 köyü vardır. İlçe merkezinde 13 mahalle mevcuttur. Sadece İlçe Merkezinde belediye teşkilatı bulunmaktadır.

PANAROMA

1991 Yılı bütçe tamamlanarak yeni bütçe onaylandı. Belediye meclisi tarafından kabul edilen Belediye Bütçesi, 32 milyar lira olarak tespit edildi.

YİMPAŞ YOZGAT SPOR

KARAGÖMRÜK'TEN BOZOKSPOR'A

23 Ocak 1959 yılında Nedim Korkmaz başkanlığında Selahattin Ulusoy, Selahattin Allıoğlu, Murat Yunce, Rahmi Çokdeğerli, Doğan Üçok, Neşet Tanrıdağ, Şükrü Araman, Erdal Doğruyol, ve Orhan Çıtak tarafından tüzüğü hazırlanarak kırmızı/siyah renklerde Karagömrük Spor Kulübü'nün kuruluşu tamamlandı. 4 Mayıs 1959 tarihinde ise Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünce onaylanarak faaliyetlerine başlayan Karagömrük Spor Kulübü'nün ilk lisanslı futbolcuları ise şu isimlerden oluştu: Fevzi Aydınalp, Nevzat Kılıçaslan, Dünder Tokgöz, Erol Akdağ, Ergun Atılğan, Hatay

Çelikel, Uğur Özden, Metin Özden, Tuncer Özbilgin, Mustafa Özbilgin, Zeki Ercan, Yaşar Aydınalp, Şahin Akdağ, Yalçın Ergönüllü, Hasan Kiremitçi, Erol Taşkan, Türker Cankurtaran, Ünal Çalışkan, Faruk Aktacun, Yılmaz Kemersiz, Şükrü Karaman, Namık Akyiğit, Necati Budak, Ahmet Akşit, Fehmi Löker ve Mehmet Yancioğlu.

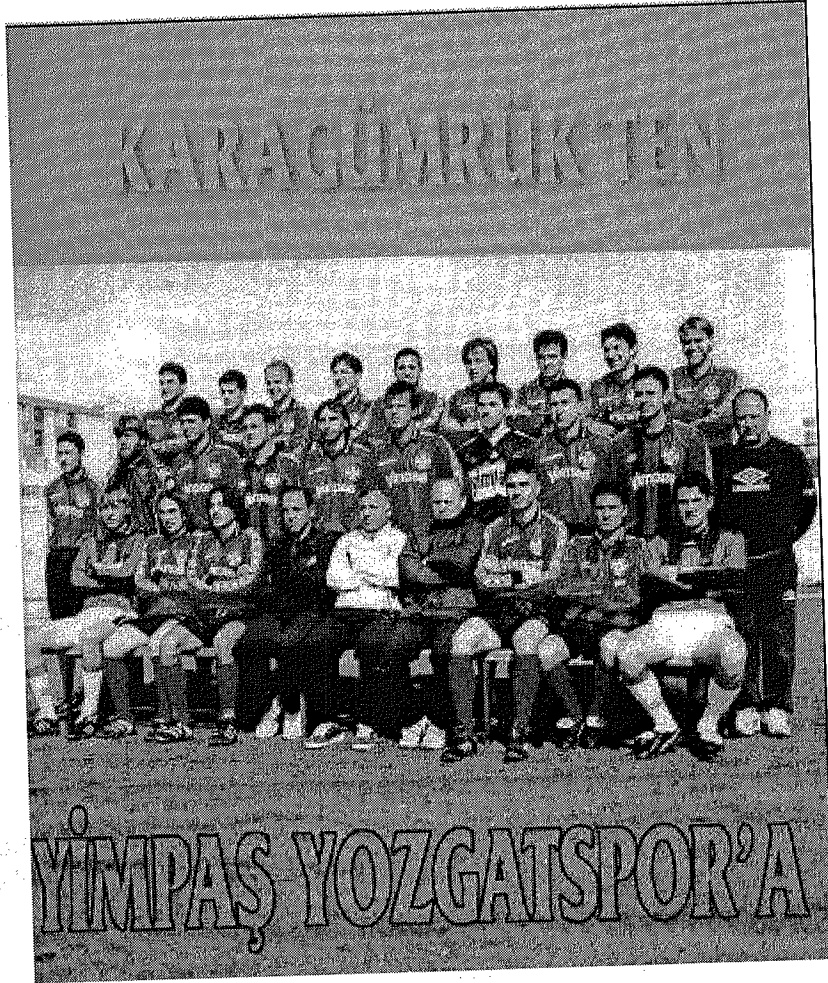
Yozgat Amatör Küme Futbol Ligi'nde Karagömrük Spor adı altında 1961 yılına kadar faaliyetini sürdüren kulübün ismi, 28 Haziran 1961 yılında yapılan Genel Kurul toplantısında değiştirildi.

"Mahalli bir isim alınması" amacıyla gerçekleştirilen olağanüstü Genel Kurul Toplantısı Kapalı Spor Salonunda gerçekleştirildi. Kemal Akdoğan'ın Divan Başkanlığını yaptığı genel kurulda, Fuat Kadioğlu ve Mustafa Sayar da katip üye olarak görev aldı. Kulübün ismi oybirliğiyle bu tarihten itibaren Bozokspor olarak değiştirilirken, ilk kulüp Başkanlığını Mustafa Ergörün üstlendi.

Bozokspor Kulübü'nün İkinci Genel Kurul toplantısı 12 Mayıs 1968 yılında yapıldı ve Satılmış Akgül başkanlığında Arif Gökcan, Selim Çınar, Hasan Sarıca, İrfan Karaca, Bekir Göğüş, Mehmet Şahingöz, Yaşar Özçelik, Mehmet Çetin, Bekir Akça, Eyüp Kara, Hasan Eliaçık yönetim kurulunu oluşturdu.

Yimpaş Yozgat Spor 2000-2001 Kadrosu	
Adı / Soyadı	Ünvanı
Hüseyin KALPAR	Teknik Direktör
Sedat KARABÜK	Antrenör
İsmet SAVCIOĞLU	Antrenör
Mehmet VATANSEVER	Masör
Şener ÖNCÜ	Malzemeci
Gökhan TOKGÖZ	Kaleci
Murat DUMAN	Stoper
Emin SARI	Kaleci
Gökmen BARIŞ	Libero
Cihat ASLAN	Defans (takım kaptanı)
Selim ÖZER	Libero
Tarık DAŞGÜN	Forvet
Kevita AYEW	Forvet
Mehmet ALARÇIN	Sağ kanat
Hüseyin KARAKAYIŞ	Orta saha
Özgür BAYER	Orta saha
Muezolo MUSCAL	Orta saha
Mustafa ÖZER	Orta saha
İlyas	Orta saha
Mustafa KOCABEY	Forvet

Cengizhan HUNCAL	Orta saha
Savaş KAYA	Sağ kanat
Cem KARACA	Ön libero
Diallo	Kaleci
Mutlu Dervişoğlu	Forvet
Yaw Preko	Forvet

BOZOKSPOR'DAN YENİ YOZGATSPOR'A

Türkiye Üçüncü Ligi 4'ncü Grup takımlarından biri olan Bozokspor'a yeni yönetim belirlemek üzere olağanüstü genel kurul 28 Temmuz 1985 tarihinde toplandı. İlker Kaan, Ümid Saygı, Vedat Kocaoğlu, İsmail İldemir'den oluşan Divan heyetine verilen bir önerge ile Bozokspor'un isminin Yeni Yozgatspor olarak değiştirilmesi istenildi. Yapılan oylamada genel kurul üyelerinden 100 üye kulübün isminin Yeni Yozgatspor olması yönünde oy kullanırken 9 üye kulübün isminin Bozokspor kalmasını istedi ve Genel kurul kararı ile kulübün isminin bu tarihten itibaren Yeni Yozgatspor olurken renkleri yine kırmızı/siyah olarak kaldı. Yeni Yozgatspor kulübünün Yönetim Kurulu Nuri Efe başkanlığında Ahmet Akyıldız, Hacı Doğan, Mehmet Erdemir, Mustafa Kılıç, Y. Ziya Koç, Serhat Ünsal, Ali Rıza Erkılıç, Ali İhsan Doniker, İlker kaan, Kaplan Karslıoğlu, Mehmet Amin Arıcı, Muammer Erkoç, Süleyman Doğru, Şeref Bakıcı, Ünal Özay, Şahin Arslan, Kadir Yıldırım'dan oluştu.

KAYNAKLAR

Yozgat ili kültür ve turizm envanteri
1988 yılı Yozgat ilinin yıllık ekonomik ve ticari durumu hakkında rapor
Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı'nın 1988 yılı raporu
İlimiz Yozgat, Kazım Altınışık
Bütün yönleriyle Sorgun
TBMM albümü 18.dönem
Kadışehri'nin dünü bugünü
Gönüller uğrası (yurt ve sevgi şiirleri)
Hakimiyet-I milliye gazetesi 15 ekim 1924
Türkiye Cumhuriyeti devlet salnamesi
Yozgat (mahalli gazete) 24 ramazan 1328 – 15 eylül 1326
ACUN, Hakkı, Yozgat yöresi Türk devri yapıları, Türkiyemiz 1978
AĞAOĞLU, Samet, kuva-yi milliye ruhu, Ank. 1981
Ahmet Refik, Anadolu'da Türk aşiretleri, İst. 1930
Atay, Fatih Rifki, İst.
Belen, Fahri, Türk Kurtuluş Savaşı, Ank.
Cebesoy, Ali Fuat, Çerkez Ethem'in hatıraları
Demirtaş, Faruk "Osmanlı Devrinde Anadolu'da Oğuz Boyları"
Erdeha, Kamil, milli mücadelede vilayetler ve valiler
Öztuna, Yılmaz, resimli 93 harbi 1977-1978. Türk Rus savaşı ist.